

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

Факультет менеджменту

Кафедра менеджменту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

студентки Кожем'яки Марини Ігорівни

академічної групи 073-20-4

спеціальності 073 Менеджмент

на тему Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління витратами підприємства (за матеріалами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»)

Керівник кваліфікаційної роботи	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
	Саннікова С.Ф.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Саннікова С.Ф.			

Дніпро
2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри менеджменту

_____ Швець В.Я.

(підпис)

« 20 » травня 2024 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавра**

студентці Кожем'яці М.І. академічної групи 073-20-4

спеціальності 073 Менеджмент

на тему Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління витратами підприємства (за матеріалами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»)

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 27 травня 2024 р. №474-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичний	Теоретичні основи управління витратами підприємства	20.05.2024 р. – 28.05.2024 р.
Аналітичний	Аналіз діяльності підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»	29.05.2024 р. – 10.06.2024 р.
Рекомендаційний	Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»	11.06.2024 р.– 20.06.2024 р.

Завдання видано

_____ Саннікова С.Ф.

(підпис керівника)

Дата видачі « 20 » травня 2024 року

Дата подання до екзаменаційної комісії « 21 » червня 2024 року

Прийнято до виконання

_____ Кожем'яка М.І.

(підпис студентки)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра
студентки групи 073-20-4
НТУ «Дніпровська політехніка»
Кожем'яки Марини Ігорівни

на тему: Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління витратами підприємства (за матеріалами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»)

ВИТРАТИ, ДОХІД, ЕНЕРГОВИТРАТИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ПРИБУТКОВІСТЬ, СОБІВАРТІСТЬ, УПРАВЛІННЯ, ЧИСТИЙ ПРИБУТОК

Структура роботи: 79 сторінок комп'ютерного тексту; 21 рисунок; 30 таблиць; 30 джерел посилання.

Об'єкт розроблення – процес управління витратами підприємства.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління витратами підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

Основні результати кваліфікаційної роботи бакалавра полягають у такому: вивчено теоретичні основи управління витратами підприємства; узагальнено інформацію про підприємство ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» і його продукцію; здійснено аналіз основних показників економічної ефективності діяльності підприємства; проведено аналіз ефективності використання працівників; досліджено склад та ефективність використання основних та оборотних засобів; проаналізована прибутковість діяльності підприємства; обґрунтовано управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

Методи дослідження – статистичні методи, графічний, табличний, методи спостереження і порівняння, методи економічного аналізу, метод теоретичного узагальнення.

Результати кваліфікаційної роботи бакалавра рекомендовано для використання у ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» з метою підвищення ефективності управління витратами.

Сфера застосування – це процес управління витратами підприємства.

Економічна ефективність. Заміна постачальника склобою дозволить знизити витрати на 6750 тис. грн.; збільшення питомої ваги склобою у складі шихти дозволить зменшити витрати на електроенергію на 10206 тис. грн.; реконструкція ванних печей безперервної дії дозволить знизити витрати на газ на 49837 тис. грн. Реалізація запропонованих заходів у ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» дозволить зменшити собівартість реалізованої продукції на 66793 тис. грн. і збільшити чистий прибуток на 54770 тис. грн.

Значимість роботи полягає в тому, що обґрунтовані заходи з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» можуть бути впроваджені в умовах практичної діяльності досліджуваного підприємства.

ABSTRACT

of qualification paper for the Bachelor's degree
by the student of the academic group 073-20-4
Dnipro University of Technology
Kozhemiaka Maryna Ihorivna

Title: Substantiation of the effectiveness of decisions in the field of cost management of an enterprise (based on the materials of Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant")

COSTS, INCOME, ENERGY CONSUMPTION, EFFICIENCY,
PROFITABILITY, COST, MANAGEMENT, NET PROFIT

Structure: 79 printed pages; 21 figures; 30 tables; 30 references

Object of development is the process of cost management of an enterprise.

The aim of the paper is theoretical substantiation and development of practical recommendations for increasing the efficiency of cost management of Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant".

The main findings of the qualification paper for the Bachelor's degree are as follows: the theoretical foundations of the cost management of the enterprise are studied; the information about Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant" and its products is generalized; the analysis of the main indicators of the economic efficiency of the enterprise is carried out; the composition and efficiency of the use of fixed and current capital are investigated; the profitability of activities of the enterprise is analyzed; the management decisions on increasing the efficiency of cost management of Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant" are substantiated.

Research methods are statistical methods, graphic, tabular, observation and comparison methods, methods of economic analysis, method of theoretical generalization.

The findings of the qualification paper for the Bachelor's degree are recommended for use at Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant" in order to improve the efficiency of cost management.

Application is the process of cost management of an enterprise.

Economic efficiency. The replacing the broken glass supplier will allow to reduce costs by 6750 thousand UAH; the increasing of the specific weight of broken glass in the charge will allow to reduce electricity costs by 10206 thousand UAH; the reconstruction of continuous bath furnaces will allow to reduce gas costs by 49837 thousand UAH. The implementation of the proposed measures at Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant" will allow to reduce the cost of the sold products by 66793 thousand UAH and increase the net profit by 54770 thousand UAH.

The value of the research is that the substantiated measures to improve the efficiency of cost management of Private JSC "Rokitnovskiy Glass Plant" can be implemented in the conditions of the practical activities of the investigated enterprise.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Теоретичні основи управління витратами підприємства.....	6
1.1 Витрати, їх класифікація.....	6
1.2 Основи ефективного управління витратами підприємства.....	9
2. Аналіз діяльності підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».....	22
2.1 Інформація про підприємство ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» і його продукцію.....	22
2.2 Аналіз основних показників економічної ефективності діяльності підприємства.....	30
2.3 Аналіз ефективності використання працівників ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».....	42
2.4 Склад та ефективність використання основних та оборотних засобів підприємства.....	46
2.5 Аналіз фінансових результатів, активів і капіталу ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».....	55
2.6 Аналіз прибутковості діяльності підприємства.....	59
3 Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».....	64
3.1 Обґрунтування заходів з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».....	64
3.2 Вплив розроблених заходів на результати діяльності підприємства.....	71
Висновки.....	73
Перелік джерел посилання.....	76

ВСТУП

На теперішній час для більшості підприємств стає актуальною проблема зростання витрат, здорожчання ресурсів. Для вирішення цієї проблеми суб'єкти господарювання запроваджують системи управління витратами та розробляють і реалізують програми ощадного ресурсовикористання. Управління витратами стає важливою складовою управлінської діяльності підприємства. Дослідження та оцінка ефективності управління витратами є важливою функцією управління господарською діяльністю підприємств, оскільки зниження витрат призводить до збільшення прибутковості. Одним зі шляхів підвищення ефективності управління витратами на підприємстві є вдосконалення організації та методики здійснення внутрішнього контролю витрат. В сучасних умовах обмеженості ресурсів на чільне місце стає питання пошуку шляхів їх раціонального використання з метою зменшення витрат та їх оптимізації. В здійсненні раціоналізації витрат вітчизняним підприємствам допомагає запровадження у своїй діяльності системи управління витратами.

Оскільки витрати на виробництво продукції є дієвим фактором розвитку виробництва в ринкових умовах, важливим є забезпечення ефективного управління ними. Метою управління витратами є мінімізація витрат на одиницю продукції, зменшення частки непродуктивних витрат у загальних витратах підприємства.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що вирішення питання ефективного управління витратами, яке уможливорює оптимізацію та зниження витрат, має дуже велике значення, так як дозволяє суб'єктам господарювання збільшити фінансові результати діяльності.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління витратами підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

Завдання роботи:

- засвоїти теоретичні основи управління витратами підприємства;
- узагальнити інформацію про підприємство ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» і його продукцію;
- здійснити аналіз основних показників економічної ефективності діяльності підприємства;
- провести аналіз ефективності використання працівників ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»;
- дослідити склад та ефективність використання основних та оборотних засобів підприємства;
- проаналізувати прибутковість діяльності підприємства;
- обґрунтувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

Об'єкт розроблення – процес управління витратами підприємства.

Предмет розроблення – теоретичні основи та практичні підходи до управління витратами підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

Для проведення дослідження використана інформація щодо теоретичних основ управління витратами підприємств з наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, щодо даних стосовно діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» – з статистичної та фінансової звітності досліджуваного підприємства.

Методи дослідження. У ході виконання роботи використано для аналізу основних показників діяльності підприємства статистичні методи, графічний, табличний, методи спостереження і порівняння; для оцінки результатів діяльності підприємства методи економічного аналізу; для аналізу літератури за обраною темою метод теоретичного узагальнення.

Практичне значення отриманих результатів. Обґрунтовані заходи з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» реальні до впровадження в умовах практичної діяльності досліджуваного підприємства.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Витрати підприємства, їх класифікація

Витрати представляють собою зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду у вигляді вирахування або скорочення активів за межами підприємства, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу. Собівартість продукції визначається як сума витрат на її виробництво та продаж. Щодо взаємозв'язку між собівартістю та витратами виробництва, у науковій літературі категорії «виробничі витрати» і «собівартість» вчені інколи ототожнюють. Але проти цього наводяться аргументи, що ці категорії ототожнювати не можна по таким причинам: собівартість продукції та послуг виражається тільки вартісно, у той час як витрати виробництва можуть бути представлені не у грошовому виразі, а у натуральному, а в деяких випадках використовується і трудовий вимірник; собівартість продукції та послуг встановлюється на основі понесених витрат, але вона не включає в себе всі виробничі витрати, які підприємство несе за період або за продукт чи послугу. Але між категоріями «витрати виробництва» і «собівартість» існує нерозривний зв'язок [1, с. 242-243].

Собівартість – це показник важливий для бізнесу, так як за допомогою його можна визначити беззбиткову ціну продажу продукту; поліпшити рентабельність бізнесу та виявити області, де можна знизити витрати; контролювати витрати на виробництві, не допускати перевитрати; збільшувати обсяги виробленої продукції за рахунок заходів щодо розвитку та вдосконалення виробництва, наприклад оновлення техніки [2, с. 71].

Найчастіше зустрічається трактування витрат як грошового вираження ресурсів, що використовуються підприємством з певною метою. Наприклад, витрати на виробництво – це вартість використаних ресурсів на виготовлення

готової продукції найбільш економічно вигідними способами з дотриманням такої технології виробництва, яка одночасно забезпечує оптимальну величину витрат для отримання прибутку та максимально можливу споживчу цінність готового продукту [3, с. 126].

Класифікація витрат наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація витрат [4, с. 301-302]

Класифікаційна ознака	Види витрат
1	2
1. За способом віднесення до собівартості	- прямі; - непрямі (опосередковані)
2. За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	- постійні; - змінні (пропорційні, прогресивні, регресивні); - умовно-постійні; - умовно-змінні
3. За місцем здійснення контролю	- за місцями виникнення; - за центрами відповідальності
4. За центрами відповідальності	- витрати виробництва; - витрати цеху; - витрати дільниці та ін.
5. За рівнем контрольованості	- контрольовані; - неконтрольовані; - частково контрольовані
6. За впливом на прийняття рішень	- релевантні (виправні, повторні, очікувані); - нерелевантні
7. За відношенням до потужності підприємства	- обов'язкові; - дискреційні
8. За методом обчислення	- маржинальні (граничні); - середні
9. За відношенням до виробничого процесу	- основні (виробничі); - накладні (невиробничі)
10. За характером виробництва	- основне виробництво; - допоміжне виробництво; - обслуговуюче виробництво
11. За встановленими нормами	- в межах норм; - понаднормові
12. За спрямуванням для забезпечення цілей управління	Витрати на мотивування, соціальний розвиток, інновації, маркетингові дослідження та комунікації, амортизаційні відрахування та ін. витрати поточної господарської діяльності

Продовження таблиці 1.1

1	2
13. За видами діяльності підприємства	- операційні; - інвестиційні; - фінансові
14. За статтями калькуляції	Сировина й матеріали; купівельні напівфабрикати, комплектуючі вироби, супутні роботи й послуги; паливо й енергія на технологічні цілі; зворотні відходи; основна і додаткова зарплата виробничих робітників; вирахування на соціальні потреби; на підготовку та освоєння виробництва; загально-виробничі витрати; витрати через брак тощо
15. За терміном генерування прибутку	- спрямовані на розвиток підприємства; - пов'язані з поточною господарською діяльністю
16. За принципом альтернативності	- явні (зовнішні); - неявні (приховані)

Так як витрати – це вартісне вираження використаних та споживаних ресурсів, які необхідні для реалізації виробничо-господарської діяльності підприємства та для досягнення його мети, то важливою є класифікація витрат: за елементами витрат; за статтями калькуляції витрат; за способом їх включення до витрат (прямі і непрямі витрати); за обсягом виробництва продукції (змінні і постійні); за звітними періодами; за функціональним призначенням. Розрізняють витрати, пов'язані з операційною, інвестиційною і фінансовою діяльністю. З метою прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат здійснюється управлінський аналіз витрат діяльності, який доцільно виконувати у наступній послідовності:

- аналіз динаміки витрат;
- аналіз структури витрат;
- рентабельність використання витрат [5, с. 64].

Найбільш значною складовою витрат підприємства є операційні витрати. Операційні витрати – це витрати, які формуються в ході здійснення основної діяльності, тобто під час виробництва продукції або надання послуг. Вони включають: витрати на закупівлю сировини, комплектуючих й устаткування для виробництва готової продукції; витрати на заробітну плату

виробничих працівників та відрахування у фонди соціального забезпечення; витрати на амортизацію обладнання та устаткування виробничого призначення; витрати на ремонт і обслуговування устаткування та обладнання, що бере участь у виробництві; витрати на сплату комунальних платежів по експлуатації виробничих приміщень; інші операційні витрати – собівартість реалізованих виробничих запасів, відрахування на створення резерву сумнівних боргів, втрати від знецінення запасів; втрати від операційних курсових різниць та ін. [6, с. 122]. Найбільший обсяг витрат підприємства відбувається у виробничій сфері – це витрати на виробництво продукції, але певна кількість витрат здійснюється і на стадіях постачання, збуту продукції. На підприємстві витрати можуть мати місце в таких сферах: виробництво, обіг, капітальні та фінансові інвестиції, культурно-побутове обслуговування, управління. В ринкових відносинах витрати діяльності, собівартість продукції мають важливе значення. Управління витратами і собівартістю дає можливість робити обґрунтовані рішення про розширення чи зняття з виробництва конкретних видів продукції, визначення цін на продукцію, рентабельність, доцільність організаційно – технічних заходів, внутрішньогосподарських відносин [7].

1.2 Основи ефективного управління витратами підприємства

Управління витратами розглядається науковцями з таких точок зору як: процес, система, комплекс робіт, сукупність елементів, способів і механізмів, специфічна функція управління, здійснення конкретних заходів, цілеспрямований вплив (розробка і реалізація управлінських дій). Управління витратами – це цілісна система організаційно-функціонального забезпечення та методичного інструментарію впливу на процес щодо здійснення витрат, що включає управлінські дії, метою яких є одержання підприємством високого позитивного фінансового результату його функціонування. При цьому управління витратами передбачає виконання загальних функцій, що притаманні управлінню будь-яким об'єктом, та специфічних функцій

(прогнозування і планування витрат; організація управління; стимулювання (мотивація); облік витрат; координація і регулювання витрат; аналіз витрат; контроль витрат. Управління витратами підприємства реалізується в умінні економити ресурси та максимізувати віддачу від їх використання на кожному етапі життєвого циклу продукції, робіт чи послуг, що пов'язаний з використанням ресурсів конкретного виду [8, с. 53].

Управління витратами на підприємстві передбачає здійснення повного аналізу витрат за їх класифікаційними ознаками з метою встановлення доцільності понесення; розробка і реалізація обґрунтованих управлінських рішень на основі повної інформації про стан активів, зобов'язань і капіталу; формування плану рівня необхідних витрат для ведення господарської діяльності; організація системи обліку витрат за елементами та статтями їх понесення; розробки плану очікуваного прибутку компанії на основі попередньої оцінки рівнів витрат та зміни умов господарювання; розробки шляхів зниження витрат до обґрунтованої величини, при цьому не знижуючи якість виготовленої продукції, зроблених робіт, наданих послуг; розробка методів мотивації працівників компанії до зниження необґрунтованих чи понаднормативних витрат; ведення контролю за величиною понесення витрат; розробка системи дій, які сприятимуть зменшенню величини понаднормативних витрат, втрат та браку, інше [9, с. 39].

Управління витратами – це процес розробки дієвих управлінських рішень з ціллю контролю, зниження величини витрат та збільшення прибутковості діяльності компанії на основі ефективного та раціонального використання її ресурсів. Система управління витратами підприємства – це сукупність елементів, які взаємопов'язані та ґрунтуються на потенціалі самої організації, тобто орієнтуються на досягнення її мети, змінюють свій стан у процесі діяльності, та взаємодіють між собою під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, щоб отримати високий результат від здійснених витрат. Формування системи управління витратами підприємства на засадах системного підходу – це реалізація певного набору

дій для забезпечення ефективного її функціонування як єдиної цілісної системи управління даними процесами [10, с. 106].

Система управління витратами націлена на вирішення таких завдань: контроль за процесом господарської діяльності компанії; виявити тенденції зміни рівня, обсягу та структури виробництва, а також собівартості одиниці продукції; збирати та аналізувати інформацію про витрати; збут, планування витрат щодо факторів, секторів виробництва та видів продукції; шукати резерви економії ресурсів і оптимізації витрат [11].

Ефективне управління витратами – це спосіб досягнення високого економічного результату, тому є важливою складовою управління бізнесом (виробничо-господарською діяльністю). У системі управління витратами розрізняють такі аспекти: функціональний, організаційний і мотиваційний. Досліджуючи витрати компанії, є можливість проаналізувати доцільність і раціональність їх здійснення та виявити чинники, які на них впливають, резерви зниження витрат та шляхи оптимізації витрат; сформувати інформаційну базу для планування та прийняття рішень.

Елементи процесу управління витратами компанії представлені на рисунку 1.1.

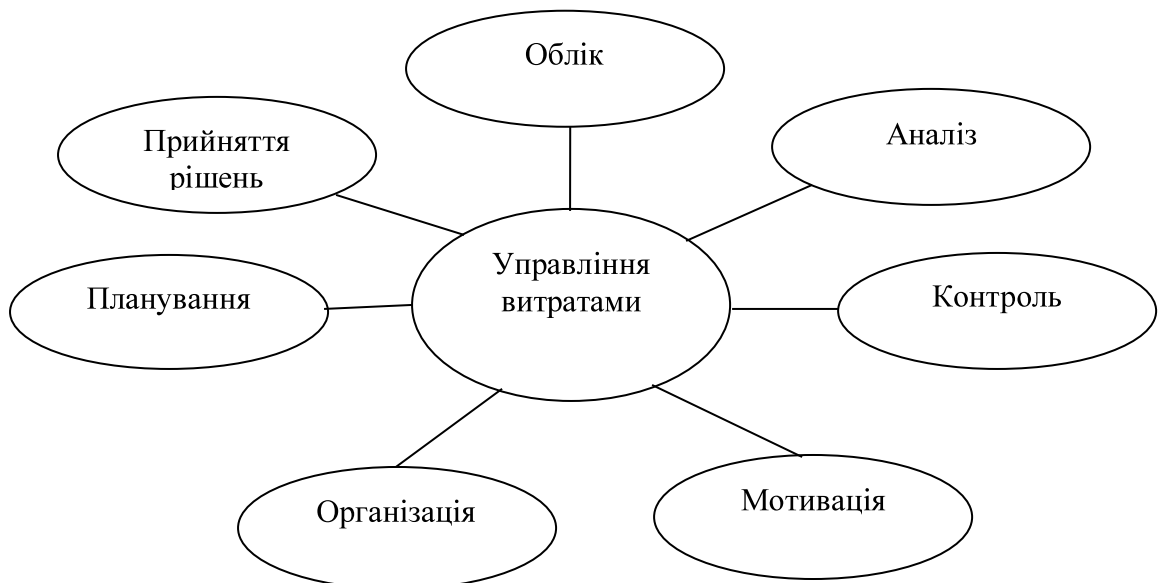

Рисунок 1.1 – Елементи процесу управління витратами [12, с. 41,42].

Основними функціями стратегічного управління витратами за сучасних умов залишаються суміжні функції класичного менеджменту. Це:

- складання довгострокових і короткострокових планів витрат підприємства – ця функція впливає з управлінської функції планування;
- реалізація параметрів, закладених у плані – ця функція походить від функції мотивації та спрямування (управління). Її основна мета – делегування різноманітних повноважень ключовим підрозділам підприємства щодо витрачання ресурсів для здійснення підприємницької діяльності;
- контроль ефективності – функція управлінського контролю. Основне його призначення – вимірювання параметрів господарської діяльності в процесі розвитку підприємства з метою встановлення нестачі або надлишку ресурсу. Контрольні функції за сучасних умов делегуються вищим керівництвом керівникам «центрів витрат»;
- аналіз – шляхом аналізу результатів, отриманих під час контролю продуктивності, керівники приймають рішення щодо майбутніх коригувальних дій. Тут можливі два виходи – коригування плану або посилення контролю за виконанням.

Упровадження вказаних функцій дасть можливість виявити енергозатратні, матеріалозатратні підрозділи та, як наслідок, здійснювати контроль використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Описані функції управління витратами чітко окреслюють процес прийняття рішень щодо витрат підприємства [13, с. 144].

Управління витратами – це діяльність, пов'язана зі здійсненням аналітичного дослідження формування витрат за видами діяльності та видами продукції, ефективності використання ресурсів, пошуком їх економії для забезпечення рентабельності та конкурентоспроможності. Витрати не можуть досліджуватися незалежно від таких показників, як прибуток і дохід. Управління витратами можна розглядати як систему взаємопов'язаних елементів (суб'єкт, об'єкт, завдання, інструменти, методи), якій притаманні відповідні функції (організація, планування, облік, контроль, аналіз,

регулювання). Об'єктами управління витратами є різні види витрат та центри їх виникнення. Інструментами управління витратами вважається організаційно-методичний підхід формування облікової політики витрат в організації. Планування – це процес обґрунтування елементів та величини витрат для визначення у майбутньому резервів їх зниження та ефективності використання з ціллю отримання як можна більшої величини прибутку. Облік забезпечує здійснення оцінки витрат, їх реєстрацію в первинних документах, облікових регістрах, на рахунках обліку та узагальнення у різних формах звітності. Контроль має на меті перевірку величини здійснених витрат і виявлення фактів відхилень від запланованих нормативів. Аналіз надає змогу виявити причини відхилень від запланованих рівнів, оцінити взаємозалежність чинників, які мають вплив на відхилення, визначити ступінь впливу чинників на результативні показники. Регулювання полягає у встановленні ефективності використання ресурсів та реалізації заходів по усуненню відхилень для отримання позитивного результату [14].

Управління витратами суб'єктів господарювання передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції мають бути реалізовані через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат. Доцільним є використання в управлінні витратами аналізу співвідношення (Cost-VolumeProfit) «витрати-обсяг-прибуток», що дає змогу без складних розрахунків об'єктивно конкретизувати як плановий, так і фактичний рівень витрат. Даний аналіз беззбитковості також дозволяє визначити тенденції зміни величини витрат та за рахунок цього коригувати плани розвитку компанії [15, с. 85].

Управління витратами представляє собою цілеспрямований вплив на витрати для зміни їхнього складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною умов виробничо-господарської діяльності організації. Ціллю управління витратами є зниження або оптимізація витрат на одиницю виробленої продукції, підвищення рентабельності, мінімізація

співвідношення витрати-дохід, оптимізація структури витрат та рівня ризику господарської діяльності. Базовими принципами управління витратами є системний підхід, цілеспрямованість, комплексність, безперервність, структурованість, ситуаційність, економічна обґрунтованість та достовірність тощо.

До сучасних методів управління витратами відносять: Директ-костинг, Абзорпшинкостинг, Стандарт-кост або нормативний метод, метод ABC, CVR-аналіз, Таргет-костинг, Кайзен-костинг, Бенчмаркінг витрат, Кост-кілінг, LCC-аналіз, метод VCC, метод EVA. Так як досконаліх способів управління витратами не розроблено, то компаніям доцільно обрати сукупність кількох методів, що дозволить мати дієвий механізм управління витратами і сприятиме досягненню організацією своєї довгострокової цілі – максимізації прибутку за рахунок найбільш якісного задоволення потреб споживачів [16, с. 17, 20.].

Серед найбільш популярних методів управління витратами на підприємстві є такі: директ-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, бенчмаркінг витрат, облік витрат за функціями, LCC-аналіз, теорія обмежень.

Метод директ-костинг – система обліку, в якій витрати класифіковано на постійні та змінні, облік витрат проводиться за їх видами та місцем виникнення. Перевагами цього методу є отримання даних із регулярної звітності. Метод таргет-костинг частіше застосовується під час управління витратами в інноваційних галузях та у сфері обслуговування. Суть методу полягає в управлінні витратами і прибутком шляхом зниження витрат і контролем за ними, у формуванні собівартості продукції на основі раніше визначеної ціни. Суть методу управління витратами кайзен-костинг полягає в повільному зниженні витрат, що приведе до досягнення необхідного рівня собівартості та прибутку. Під час управління за цим методом усувається різниця між цільовою та розрахунковою (на етапі проєктування) собівартістю. Бенчмаркінг витрат – це система управління, заснована на спостереженнях за успішними конкурентами, що передбачає впровадження

перейманих методів управління витратами та впровадження їх у практику свого підприємства для підвищення результатів діяльності. Облік витрат за функціями – це облік витрат на підставі видів діяльності. Управління витратами на основі видів діяльності передбачає, що будь-яка діяльність, яка потребує використання ресурсів, породжує витрати, і собівартість продукції визначається операціями, які потрібні для її створення: розробкою, проектуванням, виробництвом, маркетингом, доставкою та сервісним обслуговуванням. Дослідивши всі операції, які утворюють те чи інше виробництво, можна управляти витратами. ЛСС-аналіз використовується у процесі стратегічного управління, і як він охоплює період у кілька років. Планові витрати визначаються на кожній стадії життєвого циклу продукту. ЛСС-аналіз передбачає врахування впливу інфляції через дисконтування грошових потоків в процесі прийняття управлінських рішень. Перевагами даного методу є отримання в довгостроковому періоді оцінки здійснених витрат і їх покриття відповідними доходами; забезпечення точного прогнозу всіх витрат і співвідношення отриманого доходу та витрат щодо виробництва в цілому. Теорія обмежень ґрунтується на тому, що для кожного підприємства існують обмеження, які запобігають досягнанню головної мети. Для забезпечення реалізації мети має місце управління вузькими місцями, яке складеться із таких етапів процесу обмежень: ідентифікація, спроба усунення обмеження, повернення на початок циклу. Зважаючи на велику кількість існуючих методів управління витратами, для кожного підприємства має бути індивідуальний підхід до їх вибору [17, с. 310].

Для оптимізації виробничих витрат важливим є розрахунок виробничої потужності для кожного етапу виробничого процесу, яка характеризує максимально можливу кількість готових виробів, яку може виробити підприємство на кожному етапі виробництва, дотримуючись технологічних норм виробництва, екологічних норм і техніки безпеки. При цьому важливим є обґрунтований вибір методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на підприємстві, можливий за умови розуміння суті усіх

калькуляційних розрахунків на кожному етапі виробничого процесу виготовлення продукції, послідовності розрахункових операцій для точного розподілу витрат між об'єктами обліку та калькулювання. Доцільними методами обліку витрат і калькулювання собівартості продукції для виробничих підприємств є методи:

а) ABC-костинг (ActivityBased Costing) для врахування технологічних операцій з виготовлення продукції;

б) методи калькулювання «кайзен-костинг» та «таргет-костинг» для досягнення цільової собівартості продукції [18, с. 308-309].

Забезпечення оптимального рівня витрат не тільки формує сприятливі умови для зростання конкурентоспроможності продукції, але й лежить в основі довгострокового економічного зростання підприємств. Важливою складовою управління витратами є контроль витрат. Функції системи контролю витрат, такі як планування та оцінка витрат, розподіл і облік фактичних витрат на виробництво, розрахунок фактичних виробничих витрат, економічний аналіз, контроль і регулювання виробничих витрат, потребують систематичного розв'язання складних завдань. Ефективне управління витратами можливе лише за умови безпосереднього управління процесом формування витрат. Вирішення цієї проблеми передбачає формування інтегрованої системи контролю витрат, яка охоплює всі аспекти від планування та оцінки до аналізу і управління [19].

Підвищенню ефективності управління витратами, зменшенню ризиків та вдосконаленню стратегічного прийняття рішень в організації сприяє використання інструментарію обліково-аналітичного управління витратами. До його основних компонентів можна віднести: 1. Системи обліку витрат, які дозволяють фіксувати та класифікувати всі види витрат. 2. Системи автоматичного збору даних. 3. Аналітичні інструменти, які допомагають виявити тенденції та розуміти, куди спрямовувати увагу для оптимізації витрат. 4. Управління бюджетом, що дозволяє створювати, відстежувати і аналізувати бюджети, щоб забезпечити контроль над витратами та їхню

відповідність стратегії компанії. 5. Звітність і дашборди, що допомагають отримувати швидкий доступ до ключової інформації про витрати. 6. Інтеграція з ERP-системами (системами планування ресурсів підприємства), що дозволяє автоматизувати облік витрат та забезпечує єдність даних. 7. Мобільні додатки, які дозволяють співробітникам вносити витрати в режимі реального часу. 8. Політики управління витратами, що допомагає зменшити ризики та забезпечити дотримання стандартів компанії та законодавства. 9. Автоматизація процесів схвалення, яка значно спрощує процеси затвердження витрат та запобігає несанкціонованим витратам. 10. Інтеграція з бухгалтерською системою, яка допомагає забезпечити правильний фінансовий облік [20].

Розробка цифрових інструментів для управління витратами представляє собою важливий елемент в умовах цифрових трансформацій. Такі інструменти допомагають автоматизувати процеси обліку витрат, контролю запасів та аналізу даних, сприяючи ефективному ресурсо-, фінансовому та бюджетному управлінню в організаціях. Цифрові інструменти для управління витратами доцільно застосовувати у системі обліку витрат, при дослідженні витрат, при контролі запасів, в процесі внесення даних і відстеження витрат через мобільні додатки [21, с. 55].

Цифрові рішення створюють значні можливості для збору, зберігання та аналізу значних обсягів даних про витрати. Використання технологій великих даних, штучного інтелекту, розширеної аналітики, візуалізації даних та інструментів їх аналізу дозволять визначити можливості скорочення витрат як у сфері управління виробничими процесами, так і фінансовій та кадровій сферах тощо. Важливими елементами управління витратами є автоматизація виробничих процесів з використанням роботизованої автоматизації, розумних робочих процесів, інструментів візуалізації даних, технологій штучного інтелекту, машинного навчання [22, с. 54].

Щільний зв'язок ефективності споживаних ресурсів з економічним розвитком і залежність фінансових результатів компаній та конкурентоспро-

можності їх продукції стимулюють до пошуку нових інструментів управлінського впливу на збільшення ефективності матеріальних витрат і процесів ресурсоспоживання. Для покращення ресурсоспоживання доцільно використовувати нормування матеріальних витрат. Вартісна норма витрат повинна ґрунтуватися на комплексному системному підході, що передбачає облік усіх форм розрахунків і використання матеріальних ресурсів підприємства [23].

Актуальним для підприємств є пошук рішень для оптимізації витрат на енергоресурси. Наприклад щодо природного газу один з варіантів зменшення ризиків є варіант закупівлі природного газу у період найменшого сукупного його споживання. Одним з ефективних способів економії коштів на природному газі є фіксація через механізм зберігання придбаних обсягів у підземних сховищах ПСГ. Фіксація ціни на природний газ підприємствами, що є його споживачами, загалом підвищує надійність роботи та забезпечує прозорість у взаємовідносинах між виробниками та споживачами [24, с. 320].

За умов, коли в структурі витрат виробництва левову частку займає оплата праці, необхідним є зниження трудомісткості продукції, зростання продуктивності праці, скорочення чисельності адміністративно обслуговуючого персоналу. Зниження трудомісткості продукції, зростання продуктивності праці можна досягти такими способами як: механізація та автоматизація виробництва, розроблення і застосування прогресивних високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання, підвищення якості матеріалів, покращення організації праці і виробництва, підвищення виробничої кваліфікації, поліпшення характеру і умов праці, застосування дієвої мотивації до роботи. Також одним зі шляхів підвищення ефективності управління витратами на підприємстві є вдосконалення організації та методики здійснення внутрішнього контролю витрат на підприємстві. Завданням внутрішнього контролю є перевірка виробничих операцій з метою недопущення перевитрат матеріальних і фінансових ресурсів, виконання виробничих і фінансових планів, раціонального використання працівників, впровадження прогресивних

методів праці і технологій, забезпечення збереженості засобів і товарно-матеріальних цінностей, раціонального використання сировини і паливно-енергетичних ресурсів, виготовлення продукції, що користується попитом на ринку [25, с. 546].

Науковий інтерес викликає доведення взаємозв'язку між витратами та результативними показниками, що дозволить раціоналізувати процеси управління витратами. При цьому інструменти кореляційно-регресійного аналізу надають можливість вимірювати силу взаємозв'язку між витратами, зокрема адміністративними витратами, витратами на збут, та чистим доходом будь-якого підприємства. За допомогою аналізу результатів розрахунків можна виявляти проблемні місця в управлінні витратами підприємства, оптимізувати структуру витрат, встановлювати обмеження на використання певних ресурсів, мінімізувати невиправдані втрати, підтримувати оптимальний рівень витрат, що має цінне практичне значення для господарюючого суб'єкта [26].

Найважливіші напрями покращення управління витратами: 1) зниження питомих витрат ресурсів в результаті поліпшення організації виробництва та праці; 2) оптимізація кількості виробництва кожного різновиду продукції враховуючи рівень його операційного прибутку; 3) раціоналізація якості продукції шляхом встановлення значень її параметрів, за яких операційний прибуток буде вищим. Ефективними способами управління витратами є скорочення витрат ресурсів, оптимізація обсягів виробництва і покращення якості продукції. Щодо зменшення витрат ресурсів, то ефективними шляхами є: вдосконалення нормування витрат ресурсів завдяки більш обґрунтованим нормам цих витрат; зниження цін на ресурси, в тому числі за рахунок пошуку більш дешевих джерел їх постачання; впровадження дієвих мотиваційних механізмів економного витрачання ресурсів; зменшення їх витрат завдяки підвищенню якості продукції та вдосконаленню організації виробничого процесу. Щодо оптимізації обсягів виробництва продукції підприємства, то вона повинна

передбачати: встановлення обґрунтованого рівня собівартості продукції з розумінням доцільності її виробництва; визначення найкращого співвідношення між величинами постійних та змінних витрат; обґрунтування оптимальної структури виробничої програми; знаходження раціонального співвідношення між рівнем інтенсивності використання окремих видів виробничих ресурсів та витратами, пов'язаними з їхньою експлуатацією. Стосовно оптимізації якості продукції, то цей напрям управління витратами повинен, в тому числі, передбачати: встановлення можливостей зниження витрат без погіршення якості продукції; визначення оптимального співвідношення між ціною та собівартістю продукції; обґрунтування оптимальної структури виробничої програми [27].

В складних умовах для забезпечення ефективного функціонування компанії потрібно орієнтуватись на оптимізацію власних витрат за рахунок: підвищення технологічного рівня виробництва, зміни обсягів продукції, розширення асортименту, аналізу дефектів на виробництві, зниження собівартості виробів, вдосконалення системи обліку.

Для ефективного функціонування системи управління витратами потрібно забезпечити відповідальність окремих центів з питань витрачання ресурсів; прогнозування обсягів додаткових фінансових ресурсів; високоефективну віддачу від використання ресурсів. Одним з найважливіших факторів зниження витрат є інтенсифікація виробництва, яка відображає закономірності розвитку підприємства. Для зниження витрат актуальними є технічні заходи щодо удосконалення виробництва, впровадження новітніх технологій, використання якісної сировини та матеріалів. До інтенсифікації можна віднести: залучення інновацій у сфері технічного обладнання; впровадження автоматизації та механізації; удосконалення апарату управління; покращення системи використання персоналу; зниження витрат на транспортні послуги; зниження матеріаломісткості, трудомісткості продукції; впровадження безвідходних технологій виробництва [28].

Заходи щодо оптимізації витрат промислових підприємств: підвищення технологічного рівня виробництва, вдосконалення організації виробництва і праці, зміна обсягу та структури продукції, поліпшення використання ресурсів, безвідходні технології виробництва, введення в дію нових цехів, виробництв і виробничих одиниць, диверсифікація виробництва, використання альтернативних методів зниження витрат, виявлення причин браку, оптимізація асортименту продукції і каналів розподілу, чітке дотримання технологічної дисципліни, посилення контролю за дотриманням перевищення темпів зростання продуктивності праці над темпами росту заробітної плати, зменшення величини збутових та управлінських витрат, ліквідація непродуктивних витрат та втрат, втілення ефективних систем внутрішньогосподарських економічних відносин, оптимізація організаційної структури, реалізація ефективної стратегії технічного розвитку організації, діяльність щодо зменшення цін при придбанні ресурсів, зменшення трудомісткості виробничих процесів та ін. [29, с. 179].

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «РОКИТНІВСЬКИЙ СКЛЯНИЙ ЗАВОД»

2.1 Інформація про підприємство ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» і його продукцію

Приватне акціонерне товариство «Рокитнівський скляний завод» є одним із провідних виробників склотари високої якості, забезпечуючи нею підприємства, які використовують її у своїх технологічних процесах. Будучи заснованим у 1898 році ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» має понад віковий досвід в галузі скловиробництва. Крім традиційної склотари підприємство виробляє ексклюзивну склотару, яку потребує сучасний споживач. Підприємством розробляються форми пляшок за побажаннями та запитами клієнтів. Продукція заводу відповідає європейським стандартам якості і здатна задовольнити найвибагливіші смаки.

Види діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» за КВЕД:

- основний: 23.13 виробництво порожнистого скла;
- інші: 46.44 оптова торгівля фарфором, скляним посудом і засобами для чищення; 47.19 інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах.

ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» розташовано за адресою: Україна, Рівненська обл., Сарненський р-н, селище міського типу Рокитне, вул. Патріотична, будинок 18.

Вищим органом управління товариства є Загальні збори акціонерів. В перерві між проведенням Загальних зборів, управління товариством здійснює Наглядова Рада. Виконавчим одноосібним органом, який здійснює управління поточною діяльністю товариства є Генеральний директор, який обирається Наглядовою радою. Він здійснює керівництво поточною

діяльністю підприємства, виробнича структура якого складається із цеху склотарного виробництва, де виробляється основна продукція (склотара) та виробничо-технологічних структурних підрозділів, які є необхідними складовими в процесі виробництва, зберігання та транспортування виготовленої продукції.

ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» є членом Асоціації підприємств скляної промисловості «Скло України» (місцезнаходження: Україна, 04074, м. Київ, вул. Новозабарська, 2/6) – громадської організації, що об'єднує вітчизняні підприємства, які задіяні у скляній галузі, та координує їх господарську діяльність, пов'язаних із виробництвом скловиробів.

Історія розвитку компанії бере свій початок ще у позаминулому сторіччі. Перший власник – бельгійський капіталіст Розенберг, який у 1898 році викупив ділянку сипучих пісків і побудував склозавод із розрахунку виробництва приблизно 12 мільйонів півлітрових пляшок на рік. В ті часи це був великий завод, де працювало 270 працівників. Більшим від нього був на той час лише Костянтинівський завод, який щорічно виготовляв до 20 мільйонів пляшок.

За Польщі на підприємстві працювали дві скловарні печі, на одній із яких виготовляли віконне скло ручним способом, на другій – пляшки різної ємності.

У 1939 році після приєднання Західної України до УРСР, підприємство перейшло у власність держави і аж до початку Великої Вітчизняної війни випускало пляшки.

За часів війни, окупації завод був у руїнах. Після визволення Рокитного 06.01.1944 року, склороби, мешканці селища почали відновлення заводу.

Починаючи з 1950 року підприємство майже щорічно підвищувало свою виробничу потужність. Особливо швидкими темпами впроваджувалась механізація у виробництво в 1950 -1967 роках.

В 1975 році на підприємстві відкрився машино-ванний цех № 2 по виготовленню консервної склотари на машинах ПВМ- 12 і ЗПВМ-3. В 1984-1986 роках було здійснено технічне переоснащення систем цеху № 1.

З початку 90-х Рокитнівський скляний завод розвивався особливо динамічно: відбулися кардинальні зміни в бік зростання виробничих потужностей та поліпшення технологічної бази заводу, а в 1994 році на заводі розпочато повну реструктуризацію виробництва.

Для підвищення конкурентоспроможності продукції з квітня 2000 року як технологічне паливо підприємство почало використовувати природний газ замість мазуту, що дозволило суттєво зменшити собівартість виготовленої продукції.

У 2004 році на заводі, вперше серед компаній скляної галузі держав СНД та Східної Європи, було освоєно та впроваджено процес легкого видування скла (LPBB). Використання цієї технології дозволило знизити масу пляшки на 10 %в, забезпечити рівномірний розподіл скла по стінках пляшки у процесі її формування, що, в результаті, покращило показник гідростатичного тиску пляшки, який становить 20 атмосфер.

У 2006 році розпочалось будівництво нового склотарного комплексу за рахунок кредиту, отриманому в одному із банків Чехії. І у 2007 році цей новий комплекс склотарного виробництва був введений в експлуатацію. Його перевагою було те, що виробництво стало повністю автоматизованим.

На заводі діє інтегрована система управління якістю і безпекою виробництва склотари, яка відповідає вимогам міжнародних стандартів ISO 9001:2008 та FSSC 22000:2015

06.12.1996 року Рокитнівський скляний завод відповідно до рішення Загальних зборів акціонерів був перейменований на ВАТ «Рокитнівський скляний завод», а з 04.04.2011 року на ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

Після економічної кризи 2009 року через збільшення ціни на енергоносії підприємство мало великі фінансові збитки, втратило ринки

збуту продукції, тому на перший план вийшла необхідність відновлення виробництва на всіх потужностях, створення робочих місць, налагодження нових ринків збуту продукції як в Україні, так і за її межами, саме головне – освоєння новітніх технологій виробництва для подальшої модернізації та впровадження на заводі впродовж 2014-2016 років.

Дуже швидко завдяки ефективним управлінським рішенням, правильній технічній і кадровій політиці вдалося досягти стабільних результатів роботи заводу, збільшення обсягів реалізації продукції, а пошук та залучення нових покупців склотари призвели до покращення фінансових показників заводу. На теперішній час це прибуткове підприємство.

Основним видом продукції підприємства є склотара. Завод спеціалізується на виробництві як стандартних зразків склотари так і ексклюзивних зразків, яких потребує сучасний споживач. Продукція заводу відповідає європейським стандартам якості і здатна задовольнити найвибагливіші смаки. На заводі розробляються форми пляшок за побажаннями та запитам клієнтів. Завод спеціалізується на виробництві пляшок в зеленому та коричневому кольорі скла місткістю від 0,2 до 1,0 літра, які використовуються для пивних заводів, заводів по виготовленню безалкогольних напоїв, а також заводів шампанських вин. Асортимент виготовленої продукції становить більше 60 видів пляшок. Річний обсяг замовлень, згідно до укладених договорів повністю забезпечується виробничим ресурсом. Одним з найбільш суттєвих досягнень маркетингової діяльності підприємства є встановлене і налагоджене перспективне співробітництво заводу з постійними споживачами на основі короткострокових і довгострокових договорів по виробництву і реалізації продукції.

Основними споживачами продукції ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» є: ПАТ «Карлсберг Україна» (м. Запоріжжя), ПАТ «Аб ІнБев ефес Україна» (м. Київ), ТОВ «Пивоварня «Опілля» (м. Тернопіль), SIS Company SP z o.o. (Польща), та інші, серед яких ТзОВ «Бердичівський пивоварний

завод» (м. Бердичів, Житомирська обл.), ПАТ «Хмельницький обласний пивзавод» (м. Хмельницький), ТОВ «Рівень» (м. Рівне), ТОВ «Павлівський пивзавод» (с. Павлівка, Іваничівський р-н., Волинська обл.), ПрАТ «Славутський пивзавод», ТОВ «Аква-Поляна», ТДВ «Свалявські мінеральні води» (м. Свалява, Закарпатська обл.), ТОВ «Йоданка», ТОВ «Напої Плюс», ДП «Роял Фрут Гарден Іст», ТОВ «Сонячне Закарпаття» та інші компанії. Частка експорту за 2022 рік – 32,3 %. Географія експорту: 10,1 % – Німеччина, 38,1% – Польща, 14,5 % – Бельгія, 10,3 % – Греція, 27,0 % – інші країни.

Для виробництва скляної тари завод використовує наступні компоненти: сода кальцинована, доломіт, глинозем, сульфат натрію, селітра натрієва, пісок, склобій та інше.

Основними постачальниками енергоносіїв та сировинних матеріалів є: ТзОВ «Євроенерготрейд» – природний газ, ТОВ «ЕНЕРГОЗАХІД» – електроенергія, ТзОВ «ГЕОН РІВЕР», ТОВ «Скло-Альянс» – склобій, ТзОВ ПФГ «Нафтахім ПФГ» – сода, ТОВ «Гірничодобувна промисловість» – доломіт, ПП «Теплогазбуд» – вапняк.

Основними конкурентами підприємства є: ПрАТ «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД» (Київська обл., м. Ірпінь, смт. Гостомель), ТОВ «ВІЛЬНОГІРСЬКЕ СКЛО» (Дніпропетровська обл., м. Вільногірськ).

З метою підтвердження здатності надавати високоякісну продукцію, яка задовольняє нагальні потреби замовників, не порушуючи законодавчі вимоги, які регламентують її виробництво, на підприємстві впроваджено систему менеджменту харчової безпеки – підприємство успішно пройшло сертифікацію згідно вимог міжнародного стандарту FSSC 22000. На підприємстві запроваджена та діє система управління якістю, яка відповідає вимогам стандартів ISO 9001:2015 та система менеджменту харчової безпечності, яка відповідає вимогам стандартів ISO 22000:2015 (FSSC 22000). Це означає, що на підприємстві діють правила та процедури контролю і управління ризиками виробничих процесів.

Підприємство має інтегровану систему управління якістю і безпекою виробництва склотари (ІСУЯіБВС), яка забезпечує якісне і ритмічне протікання виробничих і невиробничих процесів. Підприємство вдосконалює технології, підвищує якість продукції.

Керівництво підприємства своїм завданням ставить підтримання високотехнологічних процесів виробництва на підприємстві. Відповідно до стратегічних планів розвитку підприємства було побудовано і введено в експлуатацію склотарний комплекс, до складу якого входять: автоматизований складальний цех, потужністю 400 тонн шихти на добу; цех по виробництву склотари, в якому встановлені три чеські восьмисекційні машинолінії AL-118 з потужністю 600000 одиниць тари за добу, обладнаний скловарною піччю, потужністю 240 тонн скломаси за добу; складські приміщення площею 15 тис. кв.м.

Коефіцієнт використання потужностей склоформуєчих машин у 2020 р. складав 0,89, у 2021 р. складав 0,863, у 2022 р. становив 0,88. Термін корисного використання основних засобів в середньому становить 10 років.

До істотних проблем, які впливають на діяльність підприємства, відносяться високий рівень інфляції, а відповідно зростання цін на сировину та паливно-енергетичні матеріали, які використовуються при виробництві склопродукції, і як наслідок до значного зростання собівартості продукції.

Стратегія діяльності підприємства направлена на зростання обсягів виробництва і на збільшення реалізації продукції, що дає можливість підвищити доходність і прибутковість діяльності.

Стратегія розвитку підприємства направлена на розширення ринків збуту готової продукції, особливо зовнішнього ринку склотари, збільшення асортименту виготовляємої склопродукції, покращення технічного рівня виробництва; ведення оптимальної цінової політики, підвищення якості склопродукції; удосконалення виробничої структури підприємства на основі оптимізації виробничих процесів (технічне переоснащення, реконструкція, розширення, нове будівництво, зміна системи управління).

Підприємство спеціалізується на виробництві пляшок в зеленому та коричневому кольорі скла місткістю від 0,2 до 1,0 літра. Підприємство виготовляє такі види склотари:

- тара для пива (типова, ексклюзивна);
- тара для вина (типова, ексклюзивна);
- тара для хімічних речовин;
- інша тара (типова, ексклюзивна).

Інформація про обсяги виробництва та реалізації основного виду продукції – склопляшок, представлена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Обсяги виробництва та реалізації основного виду продукції – склопляшок

Рік	Обсяг виробництва				Обсяг реалізованої продукції			
	у натур. формі, тис. од.	абс. зміна, тис. од.	у грошовій формі, тис. грн.	абс. зміна, тис. грн.	у натур. формі, тис. од.	абс. зміна, тис. од.	у грошовій формі, тис. грн.	абс. зміна, тис. грн.
2020	202930	-	608647	-	196376	-	591955	-
2021	200002	-2928	567687	-40960	209723	13347	630337	38382
2022	188822	-11180	966197	398510	182235	-27488	924051	293714

Обсяги виробництва склопляшок у 2021 р. знизилися на 2928 тис. од., у 2022 р. зменшилися на 11180 тис. од. Обсяги реалізації склопляшок у 2021 р. збільшилися на 13347 тис. од., у 2022 р. зменшилися на 27488 тис. од. Обсяги реалізації склопляшок у вартісному виразі з 2020 р. по 2022 р. щорічно зростали.

У 2020 р. підприємством було вироблено 202930 тис. од. склопляшок, в грошовій формі 608647 тис. грн. товарної продукції. В порівнянні з 2019 р. виробництво продукції збільшилось майже на 20 %. Собівартість виробленої продукції у 2020 р. склала 381276 тис. грн., зменшившись в порівнянні з 2019 р. на 6,3%, що, в свою чергу, викликало зменшення оптової ціни на 6,3%. Рентабельність виробленої продукції розраховується за формулою:

$$P_{np} = TP / C \cdot 100 - 100 \quad (2.1)$$

де TP – товарна продукція, тис. грн.;

C – собівартість виробленої продукції, тис. грн.

$$P_{np_2020} = 608647 / 381276 \cdot 100 - 100 = 59,63 \%$$

Рентабельність виготовленої продукції у 2020 р. склала 59,6%.

У 2021 р. підприємством було вироблено 200002 тис. од. (в грошовій формі 567687 тис. грн. товарної продукції, обсяг реалізації - 209723 тис. од. (в грошовій формі 630337 тис. грн. реалізованої продукції)). В порівнянні з 2020 р. у 2021 р. виробництво склопляшок зменшилося на 2928 тис. од. або на 40960 тис. грн., а реалізація зросла на 13347 тис. од. або на 38382 тис. грн. Собівартість виробленої продукції у 2021 р. становила 505117 тис. грн., збільшившись в порівнянні з 2020 р. на 32,48%, що, в свою чергу, викликало зменшення оптової ціни на 0,5%.

$$P_{np_2021} = 567687 / 505117 \cdot 100 - 100 = 12,39 \%$$

Рентабельність виготовленої продукції у 2021 р. склала 12,39%, що на 47,24 % менше, ніж в попередньому році [30].

У 2022 р. підприємством було вироблено 188822 тис. од. (в грошовій формі 966197 тис. грн. товарної продукції), обсяг реалізованої продукції 182235 тис. од. (в грошовій формі 924051 тис. грн.). В порівнянні з 2021 р. у 2022 р. виробництво склопляшок зменшилося на 11180 тис. од., а в грошовому виразі зросло на 398510 тис. грн., а реалізація зменшилася на 27488 тис. од., а в грошовому виразі зросла на 293714 тис. грн. Собівартість виробленої продукції у 2022 р. становила 792841 тис. грн., збільшившись в порівнянні з 2021 р. на 56,9 %, що, в свою чергу, викликало збільшення оптової ціни на 77%.

$$P_{np_2022} = 966197 / 792841 \cdot 100 - 100 = 21,87 \%$$

Рентабельність виготовленої продукції у 2022 р. склала 21,87%.

Найбільше рентабельність виготовленої продукції зменшилася протягом 2021 р.

2.2 Аналіз основних показників економічної ефективності діяльності підприємства

Показники економічної ефективності діяльності відображають результативність всіх видів діяльності підприємства, і в першу чергу, виробничо-збутової, яка робить найбільший внесок в результати роботи суб'єкта господарювання. При аналізі основних економічних показників здійснюється порівняння оцінюваних показників між собою за різні періоди часу, порівняння показників даного підприємства з відповідними показниками інших підприємств, також доцільно зрівнювати планові і фактично досягнуті показники роботи суб'єкта господарювання та оцінювати рівень відхилень фактичних показників від запланованих. Аналіз економічних показників виявляє ступінь використання ресурсів підприємства. Економічна ефективність оцінюється відношенням результатів до витрат або ресурсів. Чим вище результати при тих самих витратах, чим менше витрати для отримання того ж самого корисного результату або чим швидше зростають результати в порівнянні з швидкістю зростання витрат, тим вище ефективність господарської діяльності. Ефективність виробництва складається з результативності використання окремих видів ресурсів (праці, фондів, матеріалів). Основні показники економічної ефективності діяльності підприємства виражають кінцеві результати виробництва й ефективність використання ресурсів. Показники економічної ефективності діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» представлені у таблиці 2.2. Потягом досліджуваних років відбувається збільшення чистого доходу від реалізації продукції, особливо зростає він у 2022 р. – на 293714 тис. грн. і у 2023 р. – на 187806 тис. грн. У 2021 р. і у 2022 р. відбувається збільшення виробничої і повної собівартості продукції підприємства, у 2023 р. виробнича собівартість зменшилася на 28903 тис. грн, повна – на 23934 тис. грн. Максимально зростає собівартість у 2022 р.: виробнича – на 165492 тис. грн., повна – на 238375 тис. грн. Динаміка цих показників представлена на рисунку 2.1.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників економічної ефективності діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни	2023	Абс. зміни
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	591955	630337	38382	924051	293714	1111857	187806
2.	Собівартість реалізованої продукції (виробнича), тис. грн	335048	430340	95292	595832	165492	566929	-28903
3.	Комерційна (повна) собівартість продукції, тис. грн.	372112	501461	129349	739836	238375	715902	-23934
4.	Прибуток валовий, тис. грн.	256907	199997	-56910	328219	128222	544928	216709
5.	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	219843	128876	-90967	184215	55339	395955	211740
6.	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	233579	84931	-148648	223465	138534	432343	208878
7.	Чистий прибуток, тис. грн.	-10784	23669	34453	17572	-6097	289347	271775
8.	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	331	311	-20	294	-17	280	-14
9.	Продуктивність праці працівників, тис. грн./особу	1788,384	2026,807	238,423	3134,031	1116,224	3970,918	836,887
10.	Середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис.грн.	342184	307985	-34199	288801,5	-19183,5	266090,5	-22711
11.	Фондовіддача, грн./грн.	1,730	2,047	0,317	3,200	1,153	4,178	0,978
12.	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	568735	654560,5	85825,5	762971,5	108411	1006572,5	243601
13.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	1,041	0,963	-0,078	1,211	0,248	1,105	-0,106

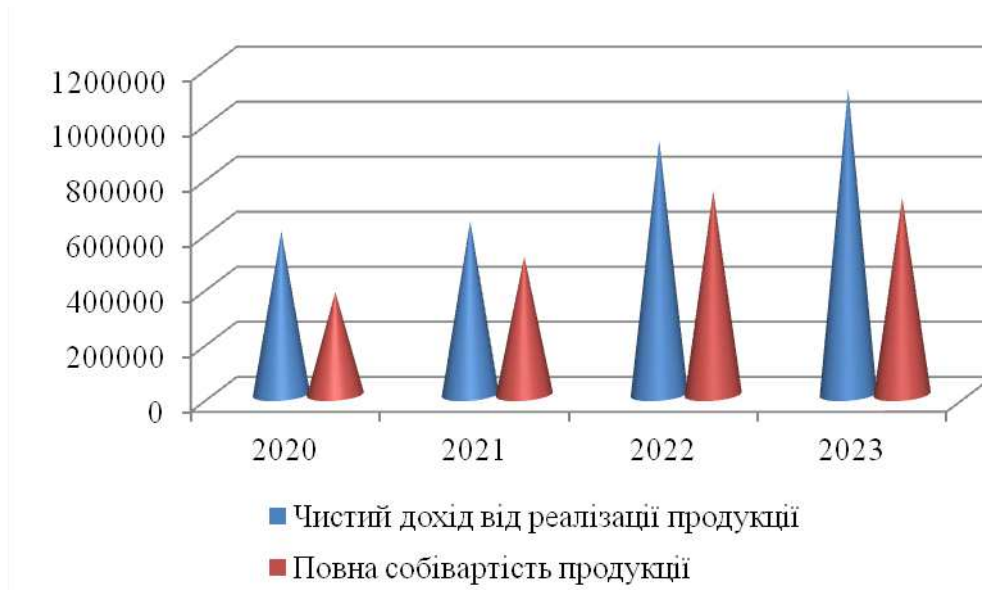

Рисунок 2.1 – Чистий дохід від реалізації продукції і повна собівартість продукції, тис. грн.

Внаслідок значного зростання виробничої і повної собівартості у 2021 р. валовий прибуток зменшився на 56910 тис. грн., прибуток від реалізації продукції зменшився на 90967 тис. грн. Негативним є й зменшення фінансового результату від операційної діяльності в цьому році на 148648 тис. грн., а позитивним – зростання чистого прибутку на 34453 тис. грн. У 2022 р. внаслідок суттєвого збільшення чистого доходу від реалізації продукції валовий прибуток зріс на 128222 тис. грн., прибуток від реалізації продукції збільшився на 55339 тис. грн., операційний прибуток зріс на 138534 тис. грн., але негативним є зменшення чистого прибутку на 6097 тис. грн. У 2023 р. внаслідок суттєвого збільшення чистого доходу від реалізації продукції і зменшення виробничої і повної собівартості продукції валовий прибуток зріс на 216709 тис. грн., прибуток від реалізації продукції збільшився на 211740 тис. грн., також позитивним є збільшення операційного прибутку на 208878 тис. грн. і чистого прибутку на 271775 тис. грн. Динаміка прибутку від реалізації продукції, операційного прибутку, чистого прибутку (збитку) представлені на рисунках 2.2, 2.3 і 2.4 відповідно.

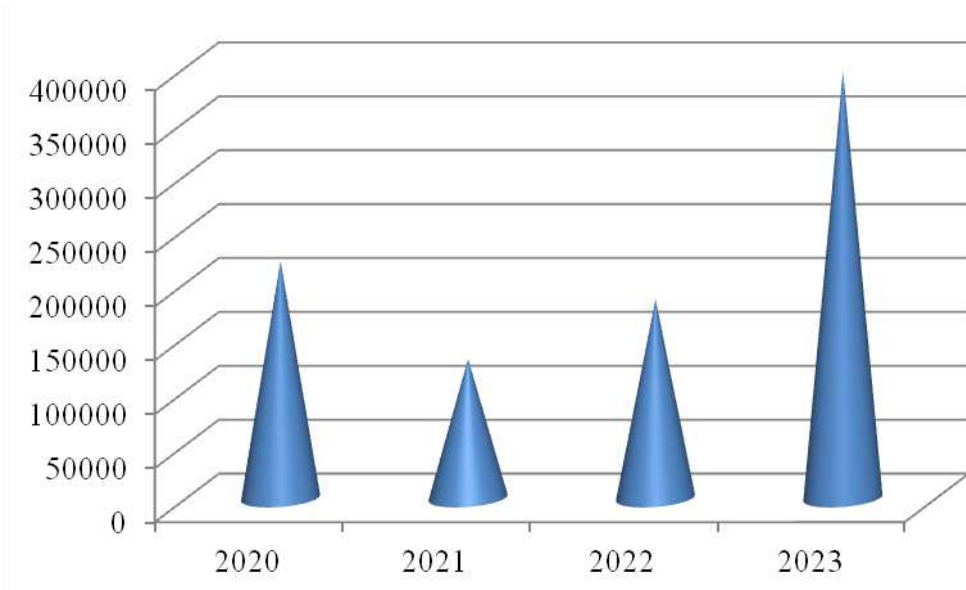

Рисунок 2.2 – Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.

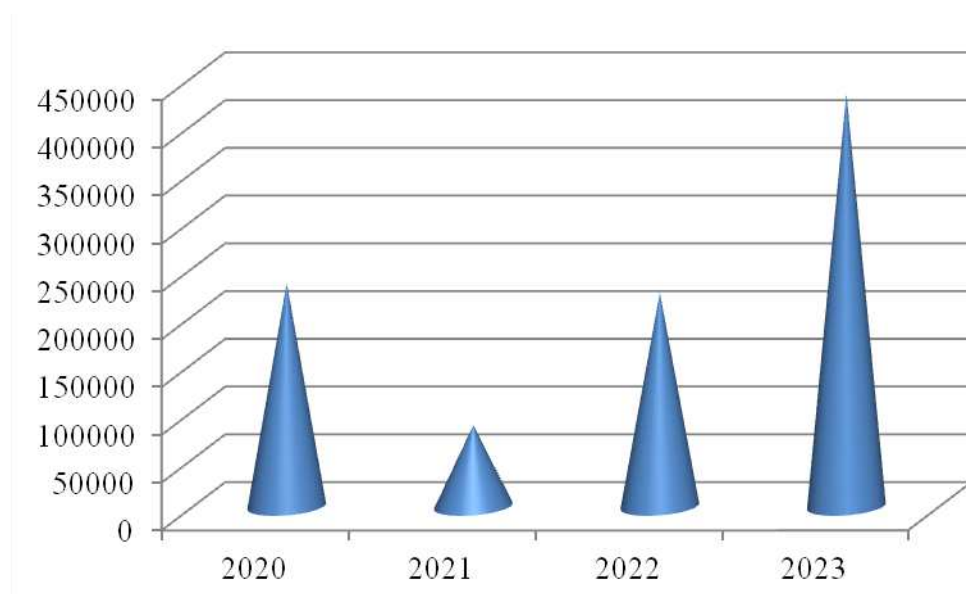

Рисунок 2.3 – Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.

Щодо ефективності використання ресурсів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» за даними таблиці 2.2 можна зробити наступні висновки.

Ефективність використання працівників підприємства, яка оцінюється за показником продуктивності праці, щорічно зростала з 2020 р. до 2023 р. внаслідок підвищення чистого доходу і зменшення середньооблікової чисельності працівників.

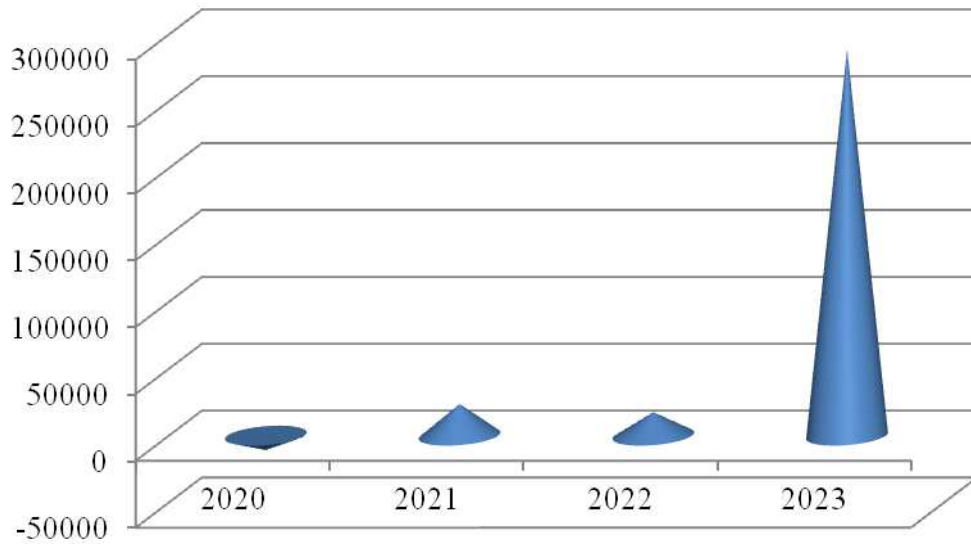

Рисунок 2.4 – Чистий прибуток (збиток), тис. грн.

Ефективність використання основних засобів підприємства, яка оцінюється за показником фондівдачі, щорічно зростала з 2020 р. до 2023 р. внаслідок підвищення чистого доходу і зменшення середньорічної вартості основних засобів, і у 2023 р. склала 4,178 грн./грн. Ефективність використання оборотних засобів підприємства, яка оцінюється за коефіцієнтом оборотності оборотних активів, збільшувалася у 2022 р. на 0,248 обороти та зменшувалася у 2021 р. на 0,078 обороти і у 2023 р. на 0,106 обороти.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства у 2023 р. по більшості показників підвищилася.

Динаміка доходу від реалізації товарів, робіт, послуг та його структура представлені у таблицях 2.3, 2.4. Значний вплив на результати діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» мала динаміка собівартості реалізації товарів, робіт, послуг, яка представлена у таблиці 2.5, структура собівартості реалізації товарів, робіт, послуг представлена у таблиці 2.6. Динаміка і структура адміністративних витрат представлені у таблицях 2.7, 2.8. Динаміка і структура витрат на збут представлені у таблицях 2.9, 2.10; динаміка і структура запасів – у таблицях 2.11, 2.12.

Таблиця 2.3 – Дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, тис. грн.

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс.зміни	2022	Абс.зміни
1.	Дохід від реалізації готової продукції (склотари)	588284	626997	38713	919162	880449
2.	Дохід від реалізації товарів	18	67	49	0	-49
3.	Дохід від реалізації робіт та послуг	3653	3273	-380	4889	5269
	Усього	591955	630337	38382	924051	885669

Таблиця 2.4 – Структура доходу від реалізації товарів, робіт, послуг, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни
1.	Дохід від реалізації готової продукції (склотари)	99,380	99,470	0,090	99,471	0,001
2.	Дохід від реалізації товарів	0,003	0,011	0,008	0,000	-0,011
3.	Дохід від реалізації робіт та послуг	0,617	0,519	-0,098	0,529	0,010
	Усього	100	100	0	100	0

Таблиця 2.5 – Собівартість реалізації товарів, робіт, послуг, тис. грн.

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни
1.	Матеріальні витрати	234030	330501	96471	496946	-827447
2.	Витрати на оплату праці	37635	43136	5501	45574	-88710
3.	Амортизація	59447	52292	-7155	50071	-102363
4.	Інші витрати	3936	4411	475	3241	-7652
	Усього	335048	430340	95292	595832	-1026172

Таблиця 2.6 – Структура собівартості реалізації товарів, робіт, послуг, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни
1.	Матеріальні витрати	69,85	76,8	6,95	83,4	6,6
2.	Витрати на оплату праці	11,23	10,02	-1,21	7,65	-2,37
3.	Амортизація	17,74	12,15	-5,59	8,4	-3,75
4.	Інші витрати	1,18	1,03	-0,15	0,55	-0,48
	Усього	100	100	0	100	0

Таблиця 2.7 – Адміністративні витрати, тис. грн.

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни
1.	Заробітна плата та нарахування на неї	4695	5443	748	6639	1196
2.	Банківське обслуговування	1616	1913	297	1590	-323
3.	Консалтингові, колекторські, аудиторські, нотаріальні та юридичні послуги, оцінка	4677	2510	-2167	4922	2412
4.	Амортизація основних засобів	379	526	147	375	-151
5.	Податки	971	995	24	1446	451
6.	Паливно-масильні матеріали на автотранспорт	278	415	137	38	-377
7.	Послуги зв'язку	174	224	50	205	-19
8.	Матеріальні витрати (канцтовари, госп.потреби)	928	1187	259	1239	52
9.	Інші адміністративні витрати	186	2817	2631	2314	-503
	Усього	13904	16030	2126	18768	2738

Таблиця 2.8 – Структура адміністративних витрат, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни
1.	Заробітна плата та нарахування на неї	33,77	33,96	0,19	35,37	1,41
2.	Банківське обслуговування	11,62	11,93	0,31	8,47	-3,46
3.	Консалтингові, колекторські, аудиторські, нотаріальні та юридичні послуги, оцінка	33,64	15,66	-17,98	26,23	10,57
4.	Амортизація основних засобів	2,73	3,28	0,55	2,00	-1,28
5.	Податки	6,98	6,21	-0,77	7,71	1,50
6.	Паливно-масильні матеріали на автотранспорт	2,00	2,59	0,59	0,20	-2,39
7.	Послуги зв'язку	1,25	1,40	0,15	1,09	-0,31
8.	Матеріальні витрати (канцтовари, госп.потреби)	6,67	7,40	0,73	6,60	-0,80
9.	Інші адміністративні витрати	1,34	17,57	16,23	12,33	-5,24
	Усього	100	100	0	100	0

Таблиця 2.9 – Витрати на збут, тис. грн.

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни
1.	Заробітна плата та нарахування на неї	3265	3635	370	3934	299
2.	Амортизація основних засобів	570	452	-118	362	-90
3.	Послуги автотранспорту	7681	25510	17829	35154	9644
4.	Витрати на маркетинг	578	12713	12135	71843	59130
5.	Витрати на пакування	2188	2420	232	2572	152
6.	Інші послуги на збут	8878	10361	1483	11371	1010
	Усього	23160	55091	31931	125236	70145

Таблиця 2.10 – Структура витрат на збут, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни
1.	Заробітна плата та нарахування на неї	14,10	6,60	-7,50	3,14	-3,46
2.	Амортизація основних засобів	2,46	0,82	-1,64	0,29	-0,53
3.	Послуги автотранспорту	33,16	46,30	13,14	28,07	-18,23
4.	Витрати на маркетинг	2,50	23,08	20,58	57,37	34,29
5.	Витрати на пакування	9,45	4,39	-5,06	2,05	-2,34
6.	Інші послуги на збут	38,33	18,81	-19,52	9,08	-9,73
	Усього	100	100	0	100	0

Таблиця 2.11 – Запаси на кінець року, тис. грн.

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни
1.	Сировина та матеріали	48200	51096	2896	90076	38980
2.	Тара і тарні матеріали	28474	31310	2836	27163	-4147
3.	Паливо	468	1790	1322	1542	-248
4.	Запасні частини	7261	9356	2095	6913	-2443
5.	Малоцінні швидкозношувальні предмети	9	27	18	7	-20
6.	Незавершене виробництво	2232	3518	1286	6042	2524
7.	Товари	10	10	0	2797	2787
8.	Готова продукція	70353	76154	5801	132660	56506
	Усього	157007	173261	16254	267200	93939

Таблиця 2.12 – Структура запасів на кінець року, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни
1.	Сировина та матеріали	30,70	29,49	-1,21	33,71	4,22
2.	Тара і тарні матеріали	18,13	18,07	-0,06	10,16	-7,91
3.	Паливо	0,30	1,03	0,73	0,58	-0,45
4.	Запасні частини	4,62	5,40	0,78	2,59	-2,81
5.	Малоцінні швидкозношувальні предмети	0,01	0,02	0,01	0,00	-0,02
6.	Незавершене виробництво	1,42	2,03	0,61	2,26	0,23
7.	Товари	0,01	0,01	0,00	1,05	1,04
8.	Готова продукція	44,81	43,95	-0,86	49,65	5,70
	Усього	100	100	0	100	0

Збільшення доходу від реалізації готової продукції (склотари) у 2021 р. склало 38713 тис. грн., у 2022 р. – 880449 тис. грн. Дохід від реалізації товарів має низький рівень. Дохід від реалізації робіт та послуг зменшився у 2021 р. на 380 тис. грн., у 2022 р. зріс на 5269 тис. грн. Питома вага доходу від реалізації готової продукції (склотари) зросла з 99,38 % у 2020 р. до 99,471 % у 2022 р.

Собівартість реалізації товарів, робіт, послуг збільшилася у 2021 р. на 95292 тис. грн., у 2022 р. зменшилася на 1026172 тис. грн. Всі складові собівартості реалізації у 2022 р. зменшилися. Найбільшу питому вагу у структурі собівартості реалізації товарів, робіт, послуг мають матеріальні витрати, їх частка зросла з 69,85 % у 2020 р. до 83,4 % у 2022 р.

Адміністративні витрати збільшилися з 13904 тис. грн. у 2020 р. до 18768 тис. грн. у 2022 р. Їх найбільшою складовою є витрати на заробітну плату та нарахування на неї, питома вага яких збільшилася з 33,77 % у 2020 р. до 35,37 % у 2022 р. Також високою є питома вага консалтингових, колекторських, аудиторських, нотаріальних та юридичних послуг, яка у 2021 р зменшилася до 15,66 %, та зросла до 26,23 % у 2022 р.

Витрати на збут збільшилися з 23160 тис. грн. у 2020 р. до 125236 тис. грн. у 2022 р. Найбільшою складовою у витратах на збут є витрати на маркетинг, питома вага яких збільшилася з 2,5 % у 2020 р. до 57,37 % у 2022 р. Також високою є питома вага витрат на послуги автотранспорту, яка у 2021 р збільшилася до 46,3 %, а у 2022 р. зменшилася до 28,07 %.

Запаси збільшилися з 157007 тис. грн. на кінець 2020 р. до 267200 тис. грн. на кінець 2022 р. Найбільшою складовою у запасах є готова продукція, рівень якої зріс з 70353 тис. грн. на кінець 2020 р. до 132660 тис. грн. на кінець 2022 р. і питома вага якої збільшилася з 43,95 % на кінець 2021 р. до 49,65 % на кінець 2022 р. Питома вага сировини та матеріалів збільшилася з 29,49 % на кінець 2021 р. до 33,71 % на кінець 2022 р.

Структура собівартості продукції представлена у таблиці 2.13. У її структурі найбільшу питому вагу мають витрати на енергоносії, питома

вага яких зросла з 23 % у 2020 р. до 47 % у 2022 р. Питома вага витрат на сировину та матеріали зменшилася з 47 % у 2020 р. до 28 % у 2022 р.

Операційні витрати представляють собою суму виробничої собівартості продукції, витрат на збут, адміністративних витрат і інших операційних витрат. Їх склад та динаміка представлена у таблиці 2.14. Структура операційних витрат представлена у таблиці 2.15.

Динаміка складових операційних витрат представлена на рисунку 2.5.

Структура операційних витрат у 2023 р. представлена на рисунку 2.6.

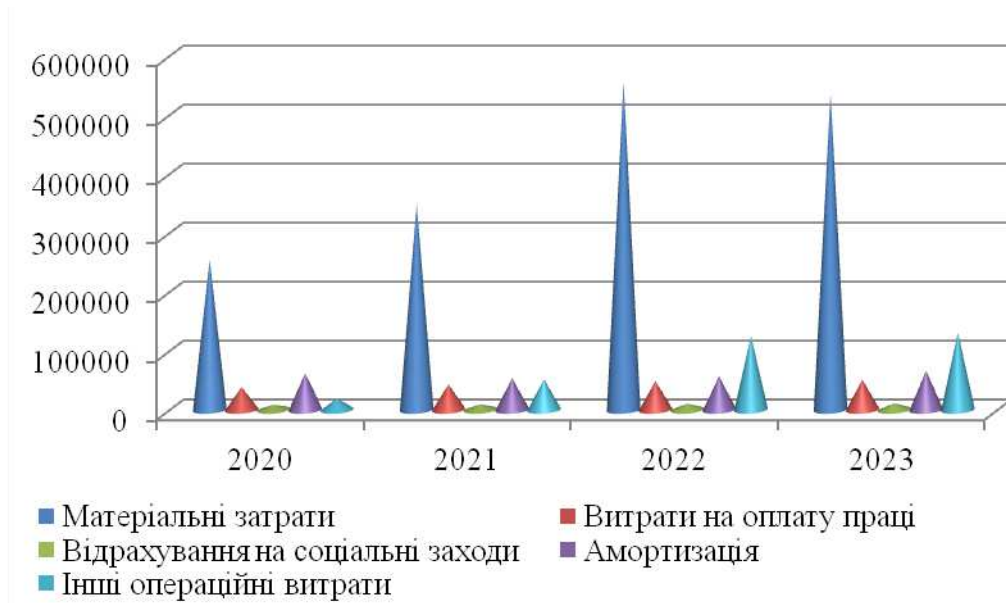

Рисунок 2.5 – Операційні витрати за складовими, тис. грн.

Рисунок 2.6 – Структура операційних витрат у 2023 р., %

Таблиця 2.13 – Структура собівартості продукції, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни	2023	Зміни
1.	Сировина та матеріали	47	37	-10	28	-9	27	-1
2.	Енергоносії	23	34	11	42	8	43	1
3.	Утримання устаткування (амортизація)	18	13	-5	7	-6	6	-1
4.	Заробітна плата, нарахування на заробітну плату	11	9	-2	7	-2	6	-1
5.	Інші	1	7	6	16	9	18	2
	Усього	100	100	0	100	0	100	0

Таблиця 2.14 – Операційні витрати, тис. грн.

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни	2023	Абс. зміни
1.	Матеріальні затрати	254526	348797	94271	555579	206782	536618	-18961
2.	Витрати на оплату праці	38759	43372	4613	48698	5326	51252	2554
3.	Відрахування на соціальні заходи	8355	9315	960	10534	1219	11159	625
4.	Амортизація	62361	53657	-8704	56579	2922	66432	9853
5.	Інші операційні витрати	19414	52153	32739	125055	72902	131240	6185
	Усього	383415	507294	123879	796445	289151	796701	256

Таблиця 2.15 – Структура операційних витрат, %

№ з/п	Показники	2020	2021	Зміни	2022	Зміни	2023	Зміни
1.	Матеріальні затрати	66,38	68,75	2,37	69,76	1,01	67,36	-2,4
2.	Витрати на оплату праці	10,11	8,55	-1,56	6,11	-2,44	6,43	0,32
3.	Відрахування на соціальні заходи	2,18	1,84	-0,34	1,32	-0,52	1,4	0,08
4.	Амортизація	16,27	10,58	-5,69	7,11	-3,47	8,34	1,23
5.	Інші операційні витрати	5,06	10,28	5,22	15,7	5,42	16,47	0,77
	Усього	100	100	0	100	0	100	0

Операційні витрати збільшилися з 383415 тис. грн. у 2020 р. до 796701 тис. грн. у 2023 р. В операційних витратах найбільшою є величина матеріальних затрат, яка з 2020 р. по 2022 р. зросла з 254526 тис. грн. до 555579 тис. грн., а у 2023 р. зменшилася на 18961 тис. грн. до 536618 тис. грн. Їх питома вага збільшилася з 66,38 % у 2020 р. до 69,76 % у 2022 р., потім зменшилася у 2023 р. на 2,4 % та склала 67,36 %.

2.3 Аналіз ефективності використання працівників ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

Підбор працівників для роботи на підприємстві ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» здійснюється відділом кадрів відповідно до потреб необхідного професійно-кваліфікаційного складу та поставлених завдань організації виробництва і праці. Кадрова політика підприємства спрямована на забезпечення належного рівня кваліфікації її працівників сучасним технологічним потребам. Програма заходів щодо планування та зміцнення кадрової політики підприємства передбачає проведення атестацій керівників та спеціалістів заводу, проведення підвищення кваліфікації кадрів методами навчання та озайомлення з передовими методами роботи. Аналіз персоналу підприємства починається з дослідження середньооблікової чисельності працівників, так як забезпеченість виробничих процесів працівниками є основою протікання безперебійної роботи цехів, відділів, служб. Постійність кадрового складу досягається забезпеченням необхідних умов праці та достойного рівня оплати праці. Тому наступним етапом аналізу праці є дослідження її оплати. Слід розглянути динаміку фонду оплати праці та рівень середньої заробітної плати. Ефективність використання персоналу підприємства оцінюється за допомогою показників продуктивності праці, зростання яких є необхідною умовою підвищення ефективності виробництва. Аналіз використання персоналу ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» представлено у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз використання персоналу ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

№ з/п	Показники	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни	2023	Абс. зміни
1.	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	331	311	-20	294	-17	280	-14
2.	Чисельність працівників, що працюють за сумісництвом, осіб	3	4	1	3	-1	2	-1
3.	Чисельність позаштатних працівників, осіб	8	4	-4	7	3	4	-3
4.	Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу, осіб	3	4	1	3	-1	2	-1
5.	Фонд оплати праці, тис. грн.	40474,7	43810,7	3336	44958,4	1147,7	45732,6	774,2
6.	Середньорічна заробітна плата працівників, тис. грн./особу	122,28	140,87	18,59	152,92	12,05	163,33	10,41
7.	Темп росту середньорічної заробітної плати, %	-	115,2	115,2	108,55	-6,65	106,81	-1,74
8.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	591955	630337	38382	924051	293714	1111857	187806
9.	Продуктивність праці працівників, тис. грн./особу	1788,384	2026,807	238,423	3134,031	1116,224	3970,918	836,887
10.	Темп росту продуктивності праці, %	-	113,3	113,3	154,6	41,3	126,7	-27,9

Динаміка середньооблікової чисельності працівників
ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» представлена на рисунку 2.7.

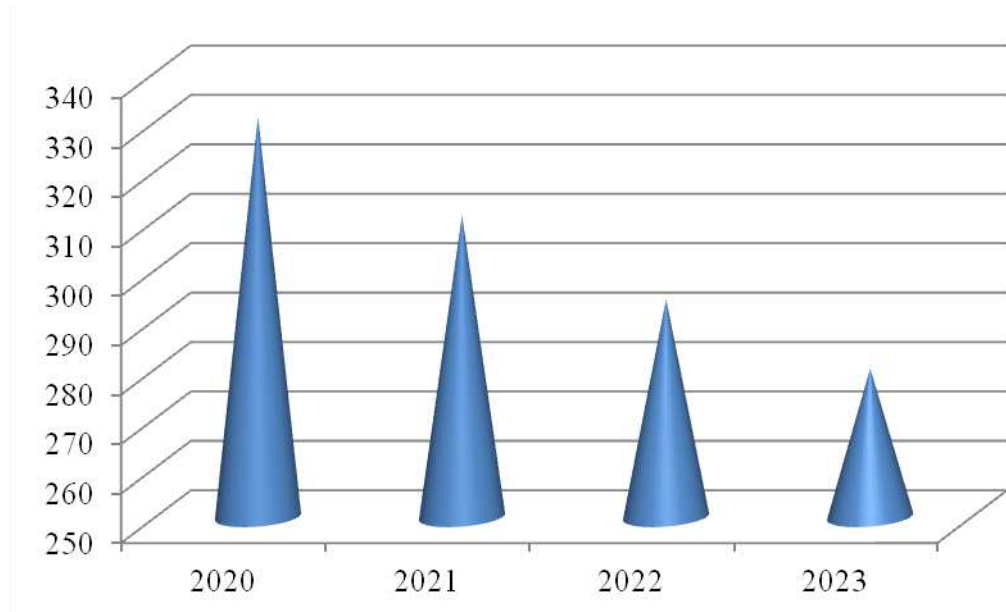

Рисунок 2.7 – Середньооблікова чисельність працівників, осіб

Середньооблікова чисельність працівників підприємства зменшилася з 331 особи у 2020 р. до 280 осіб у 2023 р.

Динаміка фонду оплати плати представлена на рисунку 2.8.

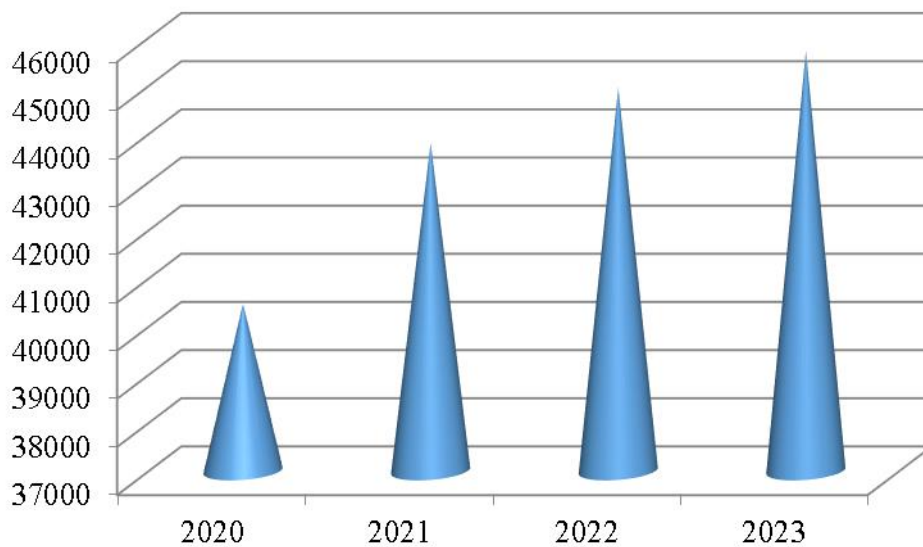

Рисунок 2.8 – Фонд оплати плати, тис. грн.

Фонд оплати праці зріс з 40474,7 тис. грн. у 2020 р. до 45732,6 тис. грн. у 2023 р., при цьому середньорічна заробітна плата підвищилася з 122,28 тис. грн. до 163,33 тис. грн. (рис. 2.9).

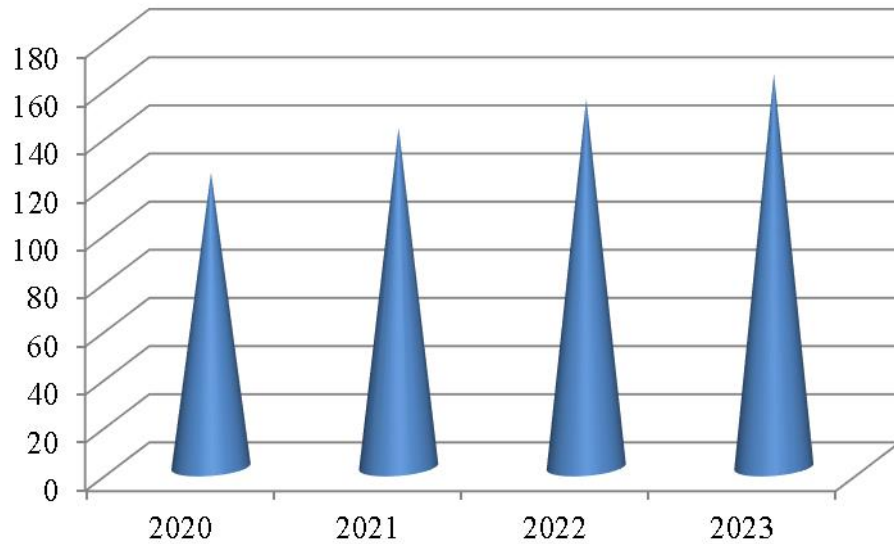

Рисунок 2.9 – Середньорічна заробітна плата працівників, тис. грн.

Динаміка продуктивності праці працівників підприємства представлена на рисунку 2.10.

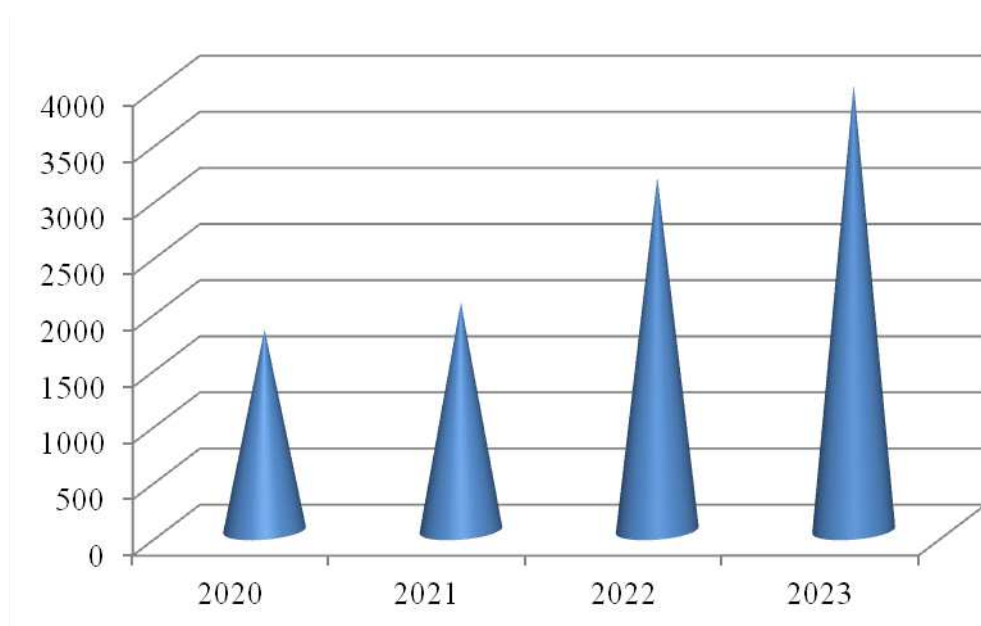

Рисунок 2.10 – Продуктивність праці працівників підприємства, тис. грн./особу

Продуктивність праці працівників зросла з 1788,384 тис. грн./особу у 2020 р. до 3970,918 тис. грн./особу у 2023 р., що досить позитивно для діяльності заводу і свідчить про підвищення ефективності використання персоналу. Позитивним є перевищення темпу росту продуктивності праці над темпом росту середньорічної заробітної плати у 2022-2023 рр.

2.4 Склад та ефективність використання основних та оборотних засобів підприємства

Виробничі процеси на підприємстві здійснюються з використанням основних та оборотних засобів. Основні засоби включають будівлі та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, земельні ділянки та інші. Вони слугують на підприємстві довгий час, роками, і поступово зношуються та їх вартість частинами переноситься на вартість готової продукції. Оборотні засоби використовуються відразу в кожному виробничому циклі і їх вартість повністю переноситься на вартість готової продукції. Інформація про основні засоби підприємства (за залишковою вартістю) – власні, орендовані та разом, наведена у таблиці 2.17. Сукупна вартість основних засобів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» зменшилася з 370817 тис. грн. на початок 2020 р. до 300914 тис. грн. на початок 2023 р.

Аналіз складу основних засобів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» та показників їх придатності і зносу представлено у таблиці 2.18.

Аналіз складу оборотних активів по данному підприємству представлено у таблиці 2.19. Динаміка первісної і залишкової вартості основних засобів представлена на рисунку 2.11.

Первісна вартість основних засобів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» з кожним роком зростала, збільшившись з 696299 тис. грн. на початок 2020 р. до 817713 тис. грн. на початок 2024 р. Залишкова вартість основних засобів щорічно зменшувалася, знизившись з 362894 тис. грн. на початок 2020 р. до 249074 тис. грн. на початок 2024 р.

Таблиця 2.17 – Інформація про основні засоби підприємства (за залишковою вартістю)

Найменування основних засобів	Власні основні засоби (тис. грн.)				Орендовані основні засоби (тис. грн.)				Основні засоби, усього (тис. грн.)			
	01.01.20	01.01.21	01.01.22	01.01.23	01.01.20	01.01.21	01.01.22	01.01.23	01.01.20	01.01.21	01.01.22	01.01.23
1. Виробничого призначення:	359563	317117	289875	278511	7923	9739	11432	17807	367486	326856	301307	296318
будівлі та споруди	38699	36032	34956	33294	14	0	0	0	38713	36032	34956	33294
машини та обладнання	317935	278904	250952	242276	7909	9739	11432	17807	325844	288643	262384	260083
транспортні засоби	2590	1797	3657	2725	0	0	0	0	2590	1797	3 657	225
земельні ділянки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інші	339	384	310	216	0	0	0	0	339	384	310	216
2. Невиробничого призначення:	3331	4357	4621	4596	0	0	0	0	3331	4357	4621	4596
будівлі та споруди	2164	2783	3038	3032	0	0	0	0	2164	2783	3038	3032
машини та обладнання	10	59	36	17	0	0	0	0	10	59	36	17
транспортні засоби	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
земельні ділянки	1157	1515	1547	1547	0	0	0	0	1157	1515	1547	1547
інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інші	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього	362894	321474	294496	283107	7923	9739	11432	17807	370817	331213	305928	300914

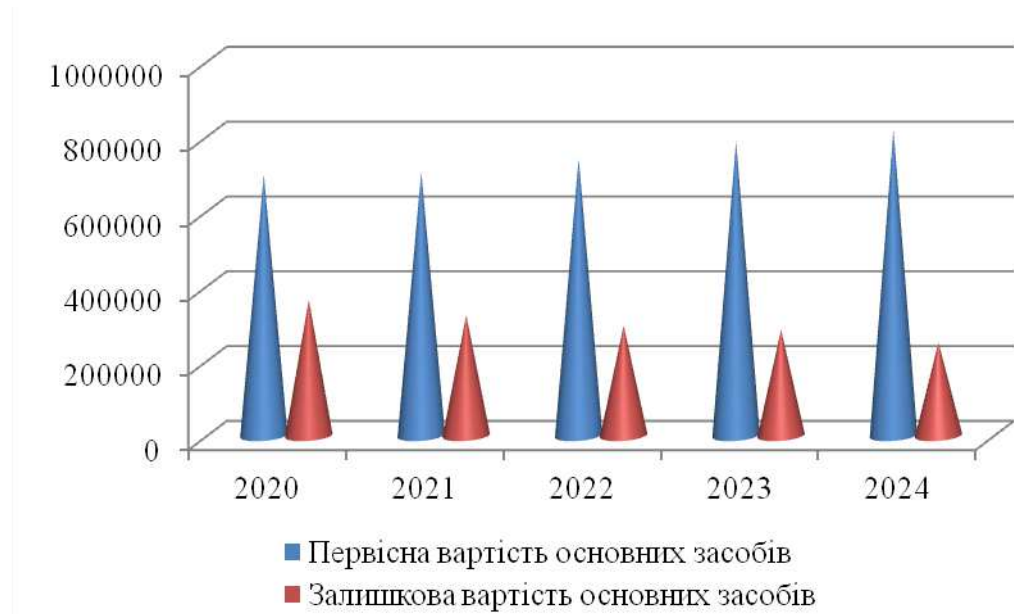

Рисунок 2.11 – Первісна і залишкова вартість основних засобів на початок року, тис. грн.

Негативним є зменшення залишкової вартості активної частини основних засобів – машин та обладнання з 317945 тис. грн. на початок 2020 р. до 242293 тис. грн. на початок 2024 р. Негативним є щорічне зростання зносу основних засобів з початку 2020 р. до початку 2024 р. з 333405 тис. грн. до 568639 тис. грн. або з 47,88 % до 69,54 % (рис. 2.12). Збільшення зносу основних засобів призводить до зменшення їх придатності з 52,12 % до 30,46 %.

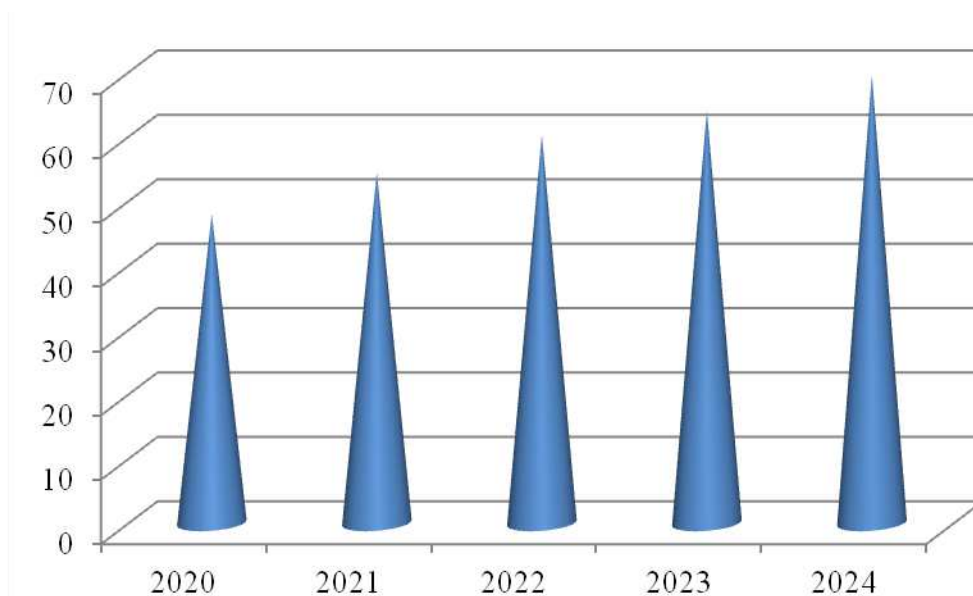

Рисунок 2.12 – Знос основних засобів, %

Таблиця 2.18 – Аналіз складу основних засобів ПрАТ «Завод скловиробів», показників їх придатності і зносу

№ з/п	Показники	01.01.20	01.01.21	Абс. зміни	01.01.22	Абс. зміни	01.01.23	Абс. зміни	01.01.24	Абс. зміни
1.	Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	696299	704249	7950	741606	37357	787368	45762	817713	30345
2.	Залишкова вартість основних засобів, тис. грн., в т. ч.:	362894	321474	-41420	294496	-26978	283107	-11389	249074	-34033
	будівлі та споруди	40863	38815	-2048	37994	-821	36326	-1668	34422	-1904
	машини та обладнання	317945	278963	-38982	250988	-27975	242293	-8695	211152	-31141
	транспортні засоби	2590	1797	-793	3657	1860	2725	-932	1789	-936
	земельні ділянки	1157	1515	358	1547	32	1547	0	1547	0
	інші	339	384	45	310	-74	216	-94	164	-52
3.	Знос, тис. грн.	333405	382775	49370	447110	64335	504261	57151	568639	64378
4.	Знос, %	47,88	54,35	6,47	60,29	5,94	64,04	3,75	69,54	5,50
5.	Придатність, %	52,12	45,65	-6,47	39,71	-5,94	35,96	-3,75	30,46	-5,50

Таблиця 2.19 – Аналіз складу оборотних активів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод», тис. грн.

№ з/п	Показники	01.01.20	01.01.21	Абс. зміни	01.01.22	Абс. зміни	01.01.23	Абс. зміни	01.01.24	Абс. зміни
1.	Виробничі запаси	95064	84412	-10652	93579	9167	125701	32122	152652	26951
2.	Незавершене виробництво	2369	2232	-137	3518	1286	6042	2524	5111	-931
3.	Готова продукція	59107	63687	4580	76154	12467	132660	56506	213740	81080
4.	Товари	6676	6676	0	10	-6666	2797	2787	1	-2796
5.	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	115366	216705	101339	216974	269	227397	10423	152497	-74900
6.	Дебіторська заборгованість за розрахунками: -за виданими авансами	14903	29003	14100	52405	23402	42729	-9676	24023	-18706
7.	-з бюджетом	3766	0	-3766	3846	3846	3070	-776	200	-2870
8.	Інша поточна дебіторська заборгованість	114431	128252	13821	140524	12272	202840	62316	428020	225180
9.	Грошові кошти	38684	129722	91038	20027	-109695	117176	97149	114643	-2533
10.	Витрати майбутніх періодів	540	125	-415	114	-11	146	32	298	152
11.	Інші оборотні активи	4047	21703	17656	19453	-2250	38781	19328	22621	-16160
12.	Всього, тис. грн.	454953	682517	227564	626604	-55913	899339	272735	1113806	214467

Загальна величина оборотних активів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» у 2020 р. зросла на 227564 тис. грн., у 2021 р. зменшилася на 55913 тис. грн., у 2022 р. і 2023 р. збільшилася на 272735 тис. грн. і 214467 тис. грн. відповідно та склала на початок 2024 р. 1113806 тис. грн. (рис. 2.13).

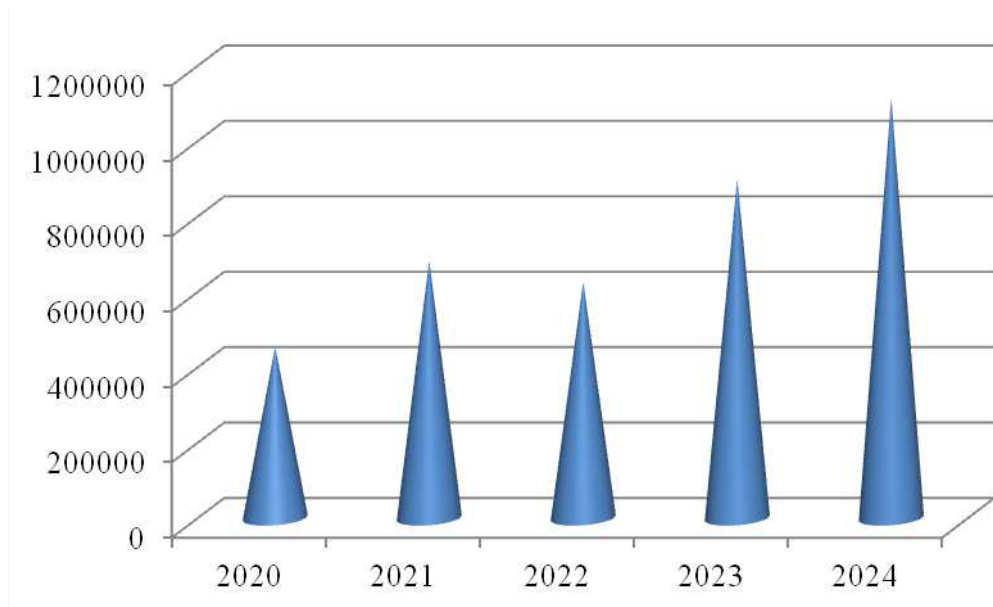

Рисунок 2.13 – Оборотні активи на початок року, тис. грн.

До складу оборотних активів відносять запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи. Виробничі запаси на підприємстві збільшувалися з 84412 тис. грн. на початок 2021 р. до 152652 тис. грн. на початок 2024 р., готова продукція зростала щорічно з 59107 тис. грн. на початок 2020 р. до 213740 тис. грн. на початок 2024 р. Рівень незавершеного виробництва і товарів низький. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зростала до початку 2023 р., у 2023 р. вона зменшилася на 74900 тис. грн. і на початок 2024 р. склала 152497 тис. грн. Інша поточна дебіторська заборгованість зростала щорічно з 114431 тис. грн. на початок 2020 р. до 428020 тис. грн. на початок 2024 р. Грошові кошти зменшувалися у 2021 р. і в 2023 р. і на початок 2024 р. склали 114643 тис. грн. Інші оборотні активи також зменшувалися у 2021 р. і в 2023 р.

Аналіз ефективності використання основних засобів і оборотних активів представлено у таблиці 2.20.

Ефективність використання основних засобів характеризується показниками фондівдачі і фондоємності. Фондовіддача показує скільки гривень реалізованої продукції отримано з кожної гривні, вкладеної в основні засоби. Фондоємність – зворотний до фондівдачі показник. Їх динаміка представлена на рисунках 2.14, 2.15. Фондовіддача щорічно зростала з 1,73 грн./грн. у 2020 р. до 4,178 грн./грн. у 2023 р. Зворотну динаміку виявляє показник фондоємності, який зменшився з 0,578 грн./грн. у 2020 р. до 0,239 грн./грн. у 2023 р. Така динаміка свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

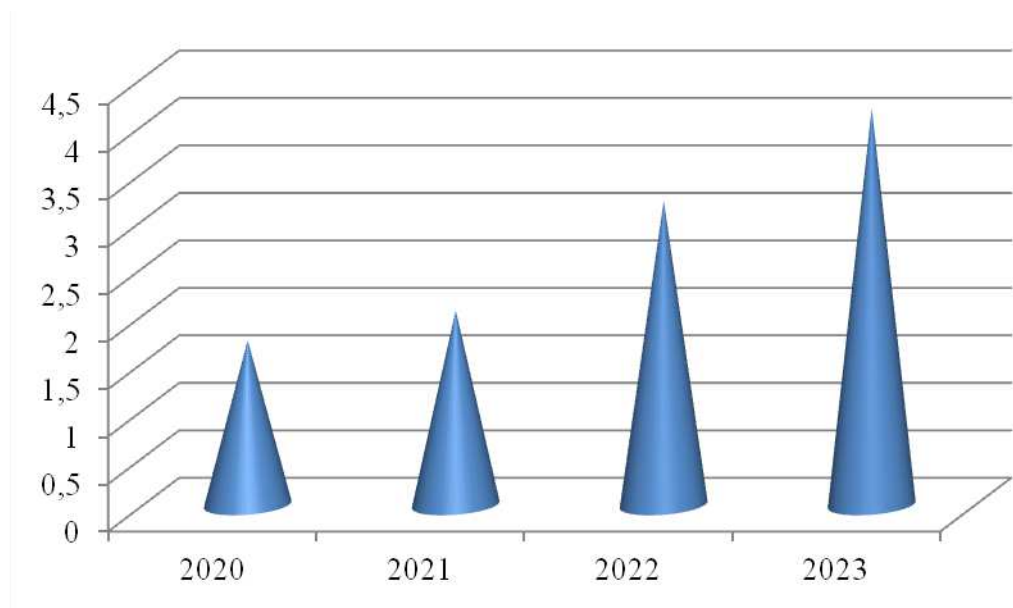

Рисунок 2.14 – Фондовіддача, грн./грн.

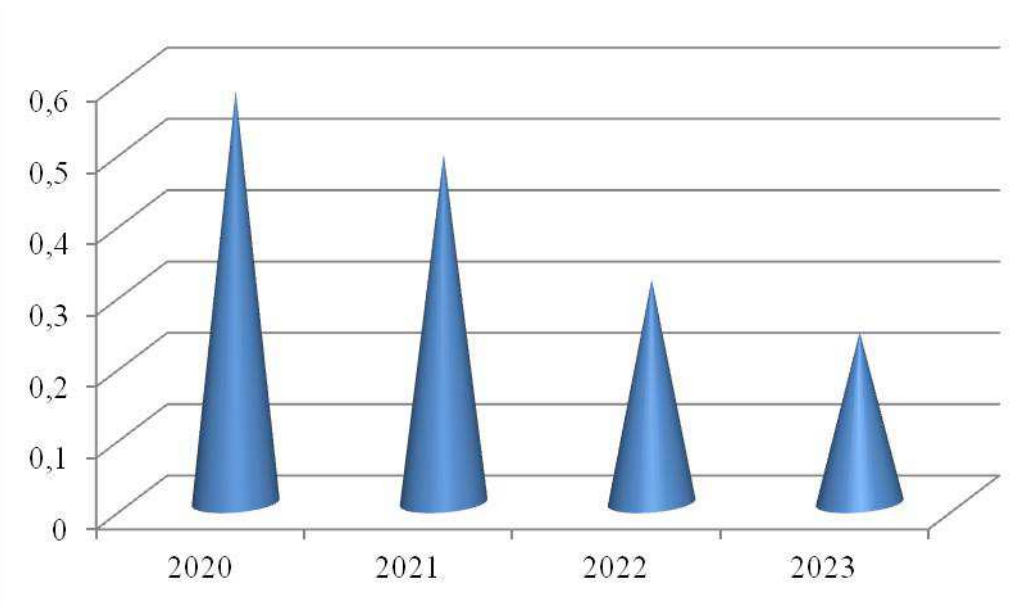

Рисунок 2.15 – Фондоємність, грн./грн.

Таблиця 2.20 – Аналіз ефективності використання основних засобів і оборотних активів

№ з/п	Показники	Позначення	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни	2023	Абс. зміни
1.	Середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	ОВФ	342184	307985	-34199	288801,5	-19183,5	266090,5	-22711
2.	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	ОА	568735	654560,5	85825,5	762971,5	108411	1006572,5	243601
3.	Середньорічна вартість запасів, тис. грн.	З	160111,5	165134	5022,5	220230,5	55096,5	319352	99121,5
4.	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	ДЗ	311213	393854,5	82641,5	444892,5	51038	540388	95495,5
5.	Реалізована продукція, тис. грн.	РП	591955	630337	38382	924051	293714	1111857	187806
6.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	С	335048	430340	95292	595832	165492	566929	-28903
7.	Фондовіддача, грн./грн.	Фв=РП/ОВФ	1,730	2,047	0,317	3,200	1,153	4,178	0,978
8.	Фондоємність, грн./грн.	Фє=ОВФ/РП	0,578	0,489	-0,089	0,313	-0,176	0,239	-0,074
9.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	Коа=РП/ОА	1,041	0,963	-0,078	1,211	0,248	1,105	-0,106
10.	Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	Кз=С/З	2,093	2,606	0,513	2,705	0,099	1,775	-0,930
11.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	Кдз=РП/ДЗ	1,902	1,600	-0,302	2,077	0,477	2,058	-0,019
12.	Тривалість обігу оборотних активів, днів	Тоа=360/Коа	346	374	28	297	-77	326	29
13.	Тривалість обігу запасів, днів	Тз=360/Кз	172	138	-34	133	-5	203	70
14.	Тривалість обігу дебіторської заборгованості, днів	Тдз=360/Кдз	189	225	36	173	-52	175	2

Ефективне використання оборотних засобів – це таке їх функціонування, під час якого забезпечується стійкий стан фінансових ресурсів та досягаються найвищі результати діяльності при найменших витратах підприємства. Ефективність використання оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості характеризується коефіцієнтами оборотності, що показують скільки обертів за рік здійснюють ці активи, а також тривалістю їх обігу у днях.

Коефіцієнти оборотності оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості зображені на рисунку 2.16., тривалості їх обороту – на рисунку 2.17.

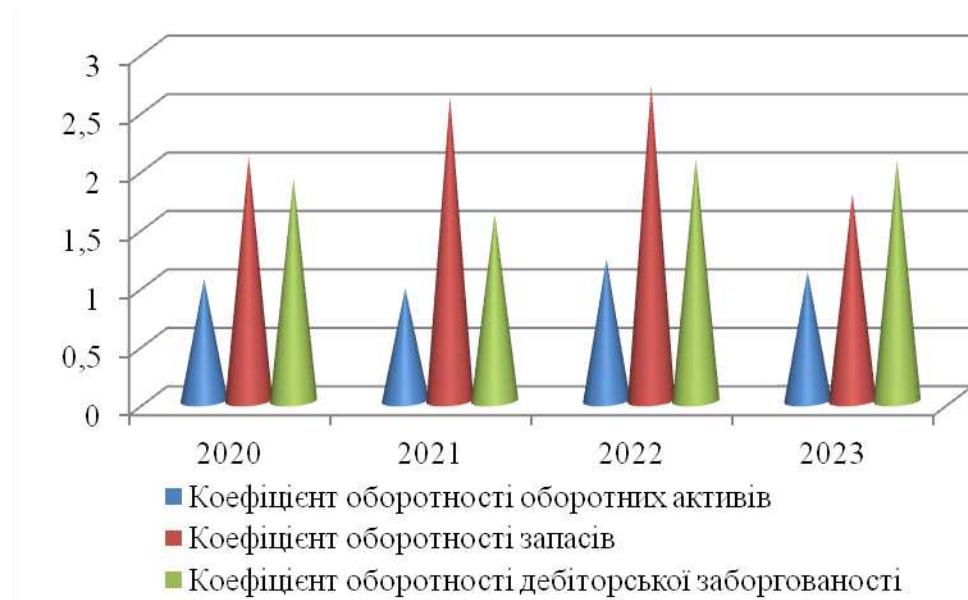

Рисунок 2.16 – Коефіцієнти оборотності оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, обороти

Всі коефіцієнти оборотності зростали у 2022 р., а у 2023 р. зменшилися. У 2023 р. коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 0,106 обороти, коефіцієнт оборотності запасів знизився на 0,93 обороти, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 0,019 обороти, що свідчить про зниження ефективності використання оборотних активів підприємства.

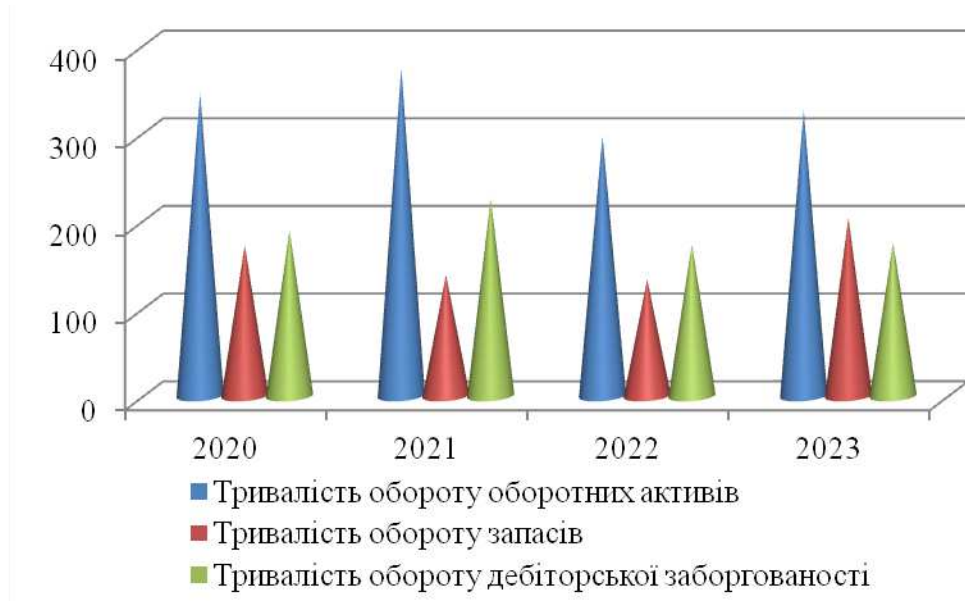

Рисунок 2.17 – Тривалість обігу оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, днів

Відповідно тривалість обігу оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості у 2023 р. зросла на 29 днів, 70 днів, 2 дні відповідно.

2.5 Аналіз фінансових результатів, активів і капіталу ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє оцінити прибутковість чи збитковість окремих його видів діяльності та роботи підприємства в цілому. Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» представлена у таблиці 2.21.

Аналіз балансу підприємства, а саме активу і пасиву представлено у таблицях 2.22 і 2.23 відповідно.

У ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» спостерігається щорічне з 2020 р. по 2023 р. зростання чистого доходу від реалізації продукції, зростання валового прибутку і фінансового результату від операційної діяльності у 2022р і 2023 р., збільшення фінансового результату до оподаткування і чистого фінансового результату у 2023 р.

Таблиця 2.21 – Аналіз фінансових результатів, тис. грн.

Стаття	Код рядка	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни	2023	Абс. зміни
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	591955	630337	38382	924051	293714	1111857	187806
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	335048	430340	95292	595832	165492	566929	-28903
Валовий: прибуток	2090	256907	199997	-56910	328219	128222	544928	216709
Інші операційні доходи	2120	36365	15180	-21185	74845	59665	80072	5227
Адміністративні витрати	2130	13904	16030	2126	18768	2738	25659	6891
Витрати на збут	2150	23160	55091	31931	125236	70145	123314	-1922
Інші операційні витрати	2180	22629	59125	36496	35595	-23530	43684	8089
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	233579	84931	-148648	223465	138534	432343	208878
Інші фінансові доходи	2220	0	0	0	0	0	203066	203066
Інші доходи	2240	58357	125862	67505	93121	-32741	89432	-3689
Фінансові витрати	2250	35892	14549	-21343	15568	1019	208059	192491
Втрати від участі в капіталі	2255	0	6256	6256	0	-6256	0	0
Інші витрати	2270	266828	159704	-107124	282721	123017	163228	-119493
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/збиток	2290/ 2295	-10784	30284	41068	18297	-11987	353554	335257
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0	-6615	-6615	-725	5890	-64207	-63482
Чистий фінансовий результат: прибуток/збиток	2350/ 2355	-10784	23669	34453	17572	-6097	289347	271775

Таблиця 2.22 – Аналіз активу підприємства, тис. грн.

Актив	Код рядка	1.01.21	1.01.22	Абс. зміни	1.01.23	Абс. зміни	1.01.24	Абс. зміни
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1000	480	507	27	340	-167	209	-131
первісна вартість	1001	658	744	86	744	0	744	0
накопичена амортизація	1002	178	237	59	404	167	535	131
Незавершені капітальні інвестиції	1005	15600	9258	-6342	15848	6590	11692	-4156
Основні засоби	1010	321474	294496	-26978	283107	-11389	249074	-34033
первісна вартість	1011	704249	741606	37357	787368	45762	817713	30345
знос	1012	382775	447110	64335	504261	57151	568639	64378
Інвестиційна нерухомість	1015	1843	1819	-24	1729	-90	1629	-100
первісна вартість	1016	2471	2565	94	2573	8	2573	0
знос	1017	628	746	118	844	98	944	100
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	6256	0	-6256	0	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	5953	5953	6041	88	6688	647
Усього за розділом I	1095	345653	312033	-33620	307065	-4968	269292	-37773
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	157007	173261	16254	267200	93939	371504	104304
Виробничі запаси	1101	84412	93579	9167	125701	32122	152652	26951
Незавершене виробництво	1102	2232	3518	1286	6042	2524	5111	-931
Готова продукція	1103	63687	76154	12467	132660	56506	213740	81080
Товари	1104	6676	10	-6666	2797	2787	1	-2796
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	216705	216974	269	227397	10423	152497	-74900
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами	1130	29003	52405	23402	42729	-9676	24023	-18706
з бюджетом	1135	0	3846	3846	3070	-776	200	-2870
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	128252	140524	12272	202840	62316	428020	225180
Гроші та їх еквіваленти	1165	129722	20027	-109695	117176	97149	114643	-2533

Витрати майбутніх періодів	1170	125	114	-11	146	32	298	152
Інші оборотні активи	1190	21703	19453	-2250	38781	19328	22621	-16160
Усього за розділом II	1195	682517	626604	-55913	899339	272735	1113806	214467
Баланс	1300	1028170	938637	-89533	1206404	267767	1383098	176694

Таблиця 2.23 – Аналіз пасиву підприємства, тис. грн.

Пасив	Код рядка	1.01.21	1.01.22	Абс. зміни	1.01.23	Абс. зміни	1.01.24	Абс. зміни
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	2848	2848	0	2848	0	2848	0
Додатковий капітал	1410	177	151	-26	122	-29	196	74
Резервний капітал	1415	869	869	0	869	0	869	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	65821	89502	23681	107074	17572	396421	289347
Усього за розділом I	1495	69715	93370	23655	110913	17543	400334	289421
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Довгострокові кредити банків	1510	127522	91277	-36245	105588	14311	40317	-65271
Усього за розділом II	1595	127522	91277	-36245	105588	14311	40317	-65271
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0	0	0	51659	51659
Поточна кредиторська заборгованість за:								
довгостроковими зобов'язаннями	1610	627562	578037	-49525	701100	123063	658450	-42650
товари, роботи, послуги	1615	19189	24564	5375	51703	27139	14755	-36948
розрахунками з бюджетом	1620	14411	1611	-12800	9251	7640	1212	-8039
розрахунками зі страхування	1625	310	323	13	437	114	182	-255
розрахунками з оплати праці	1630	1324	1385	61	1630	245	1197	-433
одержаними авансами	1635	7211	6388	-823	42558	36170	14539	-28019
Поточні забезпечення	1660	99	937	838	5614	4677	6569	955
Інші поточні зобов'язання	1690	160827	140745	-20082	177610	36865	193884	16274
Усього за розділом III	1695	830933	753990	-76943	989903	235913	942447	-47456
Баланс	1900	1028170	938637	-89533	1206404	267767	1383098	176694

Підприємство було збитковим у 2020 р. – чистий збиток склав 10784 тис. грн., з 2021 р. по 2023 р. – підприємство прибуткове, але чистий прибуток у 2022 р. зменшився на 6097 тис. грн., а у 2023 р. чистий прибуток зріс на 271775 тис. грн. та склав 289347 тис. грн.

Протягом 2021 р. сума активів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» зменшилася на 89533 тис. грн., протягом 2022 р. і 2023 р. вона зросла на 267767 тис. грн. і 176694 тис. грн. відповідно і на початок 2024 р. склала 1383098 тис. грн. Величина необоротних активів щорічно зменшувалася з 345653 тис. грн. на початок 2021 р. до 269292 тис. грн. на початок 2024 р. Величина оборотних активів протягом 2021 р. зменшилася на 55913 тис. грн., протягом 2022 р. і 2023 р. вона зросла на 272735 тис. грн. і 214467 тис. грн. відповідно і на початок 2024 р. склала 1113806 тис. грн. Власний капітал підприємства щорічно зростав з 69715 тис. грн. на початок 2021 р. до 400334 тис. грн. на початок 2024 р., тобто він збільшився за ці роки у 5,74 раза. Частка власного капіталу у валюті балансу на початок 2024 р. склала 28,94 % ($400334 / 1383098 = 0,2894$), у той час як нормою для стабільного фінансового стану є більше 50 %. Довгострокові зобов'язання і забезпечення зменшувалися протягом 2021 р. і 2023 р. та на початок 2024 р. склали 40317 тис. грн. Їх частка у валюті балансу 2,92 % ($40317 / 1383098 = 0,029$). Поточні зобов'язання і забезпечення зменшувалися протягом 2021 р. і 2023 р. та на початок 2024 р. склали 942447 тис. грн. Їх частка у валюті балансу 68,14 % ($942447 / 1383098 = 0,6814$).

Таким чином, у 2023 р. спостерігається підвищення чистого фінансового результату діяльності підприємства, валюта балансу збільшувалася протягом 2022-2023 рр.

2.6 Аналіз прибутковості діяльності підприємства

Якщо підприємство в якості фінансового результату отримало чистий прибуток, а не збиток, то його робота вже оцінюється позитивно. Але гарним

для підприємства є зростання величини прибутку. Також важливим маркером ефективності діяльності підприємства є збільшення питомої величини результату на одиницю витрат. Співвідношення результатів і витрат характеризує прибутковість підприємства. Таким чином, прибуток – це ефект, який має суб'єкт господарювання від результатів своєї діяльності, а прибутковість – це ефективність діяльності. Показники прибутковості можуть обчислюватися і як співвідношення результатів і ресурсів. В якості фінансових результатів розглядаються прибутки підприємства. Показники прибутковості носять назву рентабельності. Рентабельність – це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства в цілому, а також ефективність його фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Показники рентабельності розраховуються як відношення різноманітних показників прибутку до вкладеного капіталу, обсягу продажу, використаних ресурсів, здійснених витрат тощо. Вони більш повно характеризують кінцеві результати господарювання, так як їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Аналізуючи показники рентабельності за де-кілька років, можна зрозуміти, яка склалася тенденція в їх зміні, чи зростають вони в динаміці чи зменшуються.

Оцінка прибутковості діяльності підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод», здійснена за різноманітними показниками рентабельності, представлена у таблиці 2.24.

У зв'язку зі зменшенням валового прибутку, прибутку від реалізації продукції, прибутку від операційної діяльності у 2021 р. знизилася валова рентабельність продукції на 11,67 %, операційна рентабельність продукції на 25,99 %, рентабельність реалізації продукції за прибутком від реалізації на 16,69 %, рентабельність основної діяльності на 33,38 %, рентабельність основних засобів на 22,41 %, рентабельність виробничої діяльності на 10,74 %; внаслідок збільшення чистого прибутку зросли рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком на 5,57 %, рентабельність активів на 3,57 %, рентабельність власного капіталу на 43,38 %.

Таблиця 2.24 – Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

№ з/п	Показники	Позначення	2020	2021	Абс. зміни	2022	Абс. зміни	2023	Абс. зміни
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	РП	591955	630337	38382	924051	293714	1111857	187806
2.	Собівартість продукції, тис. грн	С	335048	430340	95292	595832	165492	566929	-28903
3.	Повна собівартість продукції, тис.грн	Сп	372112	501461	129349	739836	238375	715902	-23934
4.	Прибуток валовий, тис. грн.	Пв	256907	199997	-56910	328219	128222	544928	216709
5.	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	Прп	219843	128876	-90967	184215	55339	395955	211740
6.	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	Поп	233579	84931	-148648	223465	138534	432343	208878
7.	Чистий прибуток, тис. грн.	Пч	-10784	23669	34453	17572	-6097	289347	271775
8.	Основні засоби, тис. грн.	ОВФ	342184	307985	-34199	288801,5	-19183,5	266090,5	-22711
9.	Оборотні засоби, тис. грн.	ОЗ	568735	654560,5	85825,5	762971,5	108411	1006572,5	243601
10.	Активи, тис. грн.	А	930855,5	983403,5	52548	1072520,5	89117	1294751	222230,5
11.	Власний капітал, тис. грн.	ВК	75157	81542,5	6385,5	102141,5	20599	255623,5	153482
12.	Валова рентабельність продукції, %	Рв=Пв/РП	43,40	31,73	-11,67	35,52	3,79	49,01	13,49
13.	Операційна рентабельність продукції, %	Роп=Поп/РП	39,46	13,47	-25,99	24,18	10,71	38,88	14,70
14.	Рентабельність реалізації продукції за прибутком від реалізації, %	Рпр=Прп/РП	37,14	20,45	-16,69	19,94	-0,51	35,61	15,67
15.	Рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком, %	Рч=Пч/РП	-1,82	3,75	5,57	1,90	-1,85	26,02	24,12
16.	Рентабельність основної діяльності,%	Род=Прп/Сп	59,08	25,70	-33,38	24,90	-0,80	55,31	30,41
17.	Рентабельність основних засобів, %	Ровф=Прп/ОВФ	64,25	41,84	-22,41	63,79	21,95	148,80	85,01
18.	Рентабельність виробничої діяльності,%	Рвд=Прп/(ОВФ+ОЗ)	24,13	13,39	-10,74	17,51	4,12	31,11	13,60
19.	Рентабельність активів, %	Ра=Пч/А	-1,16	2,41	3,57	1,64	-0,77	22,35	20,71
20.	Рентабельність власного капіталу, %	Рвк=Пч/ВК	-14,35	29,03	43,38	17,20	-11,83	113,19	95,99

У зв'язку зі збільшенням валового прибутку, прибутку від реалізації продукції, прибутку від операційної діяльності у 2022 р. збільшилися валова рентабельність продукції на 3,79 %, операційна рентабельність продукції на 10,71 %, рентабельність основних засобів на 21,95 %, рентабельність виробничої діяльності на 4,12 %, але через значне зростання чистого доходу знизилася рентабельність реалізації продукції за прибутком від реалізації на 0,51 %, рентабельність основної діяльності на 0,8 %; внаслідок зменшення чистого прибутку знизилася рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком на 1,85 %, рентабельність активів на 0,77 %, рентабельність власного капіталу на 11,83 %. В результаті зростання всіх прибутків у 2023 р. всі показники рентабельності збільшилися: валова рентабельність продукції на 13,49 %, операційна рентабельність продукції на 14,7 %, рентабельність реалізації продукції за прибутком від реалізації на 15,67 %, рентабельність основної діяльності на 30,41 %, рентабельність основних засобів на 85,01 %, рентабельність виробничої діяльності на 13,6 %; рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком на 24,12 %, рентабельність активів на 20,71 %, рентабельність власного капіталу на 95,99 %.

Динаміка валової і операційної рентабельності продукції представлена на рисунку 2.18.

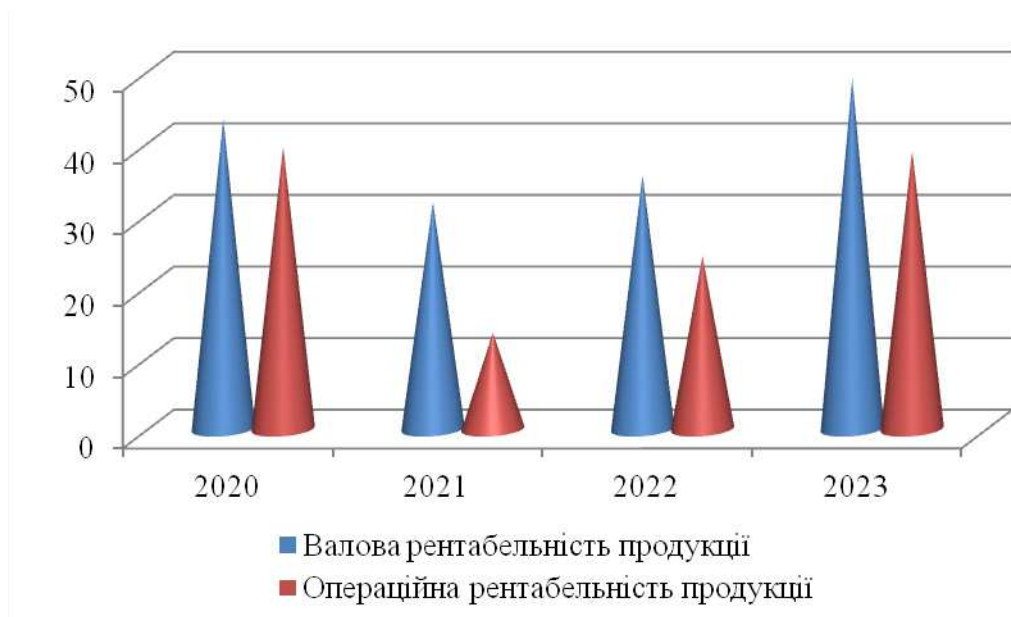

Рисунок 2.18 – Валова, операційна рентабельності продукції, %

Рентабельності основної і виробничої діяльності представлені на рисунку 2.19. Рентабельність активів і рентабельність власного капіталу представлені на рисунку 2.20.

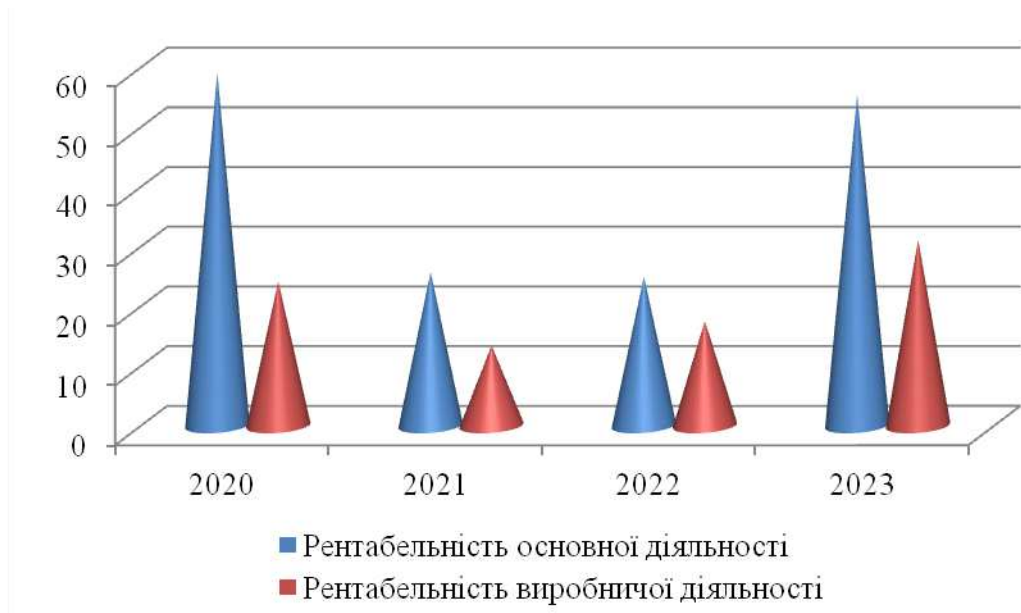

Рисунок 2.19 – Рентабельності основної і виробничої діяльності, %

Рисунок 2.20 – Рентабельність активів і рентабельність власного капіталу, %

Таким чином, у 2022 р. зростає прибутковість виробничо-збутової і операційної діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод», у 2023 р. збільшилися всі показники прибутковості підприємства за всіма видами діяльності.

3 ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РІШЕНЬ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПРАТ «РОКИТНІВСЬКИЙ СКЛЯНИЙ ЗАВОД»

3.1 Обґрунтування заходів з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

Розвиток галузі виробництва виробів зі скла в значній мірі залежить від загальних економічних умов, розвитку та доходів споживачів, рівня попиту на склопродукцію, наявності джерел фінансування та вартості кредитів. В цій галузі дуже відчувається значний конкурентний тиск, так як виробники постійно покращують якість технологій, підвищують темпи виробництва, вживають заходів дотримання у виробничому процесі екологічних вимог, тому між конкурентами відбувається жорстка конкурентна боротьба. Відчутними проблемами є низька платоспроможність споживачів, порушення узгоджених термінів оплати за склопродукцію, а також ускладнення логістики. Для виживання у конкурентному середовищі підприємства вживають заходів з розширення ринків збуту готової продукції, особливо зовнішніх, збільшення асортименту виготовляємої склопродукції, покращення технічного рівня виробництва, ведення оптимальної цінової політики, підвищення якості склопродукції, а також багато уваги приділяють вирішенню питань зменшення внутрішніх ризиків та зниження витрат.

До істотних проблем, які впливають на діяльність ПрАТ «Рокитнівський скляний завод», необхідно віднести нестабільність фінансової політики в країні, високий рівень інфляції, а відповідно – зростання цін на сировину та паливно-енергетичні матеріали, які використовуються при виробництві склопродукції. Всі ці фактори в цілому призводять до значного зростання собівартості продукції, що в свою чергу веде до скорочення обсягів виробництва та недовикористання виробничих потужностей.

Зростання цін на сировину, енергоносії, підвищення тарифів на перевезення продукції змушує вносити зміни у договірні умови, як з постачальниками сировини, так і з споживачами продукції, що в свою чергу підвищує економічні ризики діяльності підприємства.

Відповідно, для підвищення ефективності діяльності підприємство крім вирішення питань збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції з метою підвищення доходів, повинно вирішувати не менш важливі питання зменшення витрат виробничо-господарської діяльності.

Для виробництва скляної тари завод використовує наступні компоненти: сода кальцинована, доломіт, глинозем, сульфат натрію, селітра натрієва, кварцовий пісок, склобій та інше.

Слід звернути увагу на такий компонент, як склобій.

Повторно використовуючи скляні відходи, підприємства забезпечують збереження природних ресурсів, таких як пісок, видобуток якого розмиває ґрунти та руйнує місцеві екосистеми. До того ж скло, піддане термообробці в плавильній печі, потребує нижчих температур, ніж нове скло під час виробництва. Це дозволяє при плавленні заводам споживати набагато менше енергії для нагріву та ефективної роботи своїх печей. Склобій можна переробляти багатьма способами багато разів, і при цьому скло не втрачає своїх властивостей після кожного циклу обробки. Склобій не шкодить навколишньому середовищу, безпечний. Введення в шихту склобою до 30 % прискорює варіння скла, інтенсифікує процеси силікато- та склоутворення. Швидкість варіння збільшується завдяки підвищенню інтенсивності утворення піни, яка створює щільне покриття поверхні скломаси.

Постачальником склобою для ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» є компанія ТОВ «Скло-Альянс». Закупівля склобою відбувається за вартістю 3,65 тис. грн./тону. Пропонуємо змінити постачальника склобою на компанію ТОВ «Утиліта» (zareєстрована в м. Новомосковськ, але працює по всій Україні), яка пропонує склобій за ціною 3,2 тис. грн./тону. При річному

використанні склобою в обсязі 15000 тон економія для підприємства складе 6750 тис. грн. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Ефект від зміни постачальника склобою

Найменування сировини	Кількість, тон	Базовий варіант			Пропозиція			Економія, тис. грн.
		Постачальник	Ціна, тис. грн./т	Витрати, тис. грн.	Постачальник	Ціна, тис. грн./т	Витрати, тис. грн.	
Склобій	15000	ТОВ «Скло-Альянс»	3,65	54750	ТОВ «Утиліта»	3,2	48000	6750

Склобій у виробництві нової скляної тари використовується задля заощадження сировини та зменшення споживання енергії. Це бите скло походить від виробничих відходів, селективного збору відходів або контейнерів для переробки. Високий відсоток вмісту склобою відіграє ключову роль в екологічно дружньому скловиробництві. Відсоток використаного склобою може доходити до 80 % від усієї сировини на певних підприємствах, у ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» він складає близько 55 %.

Пропонуємо збільшити питому вагу склобою у складі шихти з 55 % до 65 %. Відомо, що на кожні 10 % склобою у складі шихти економія енергії складає 3 %, зменшення викидів CO₂ – 7 %.

Ефект від збільшення питомої ваги склобою у складі шихти на 10 % представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Ефект від збільшення питомої ваги склобою у складі шихти на 10 %

Найменування ресурсу	Час роботи обладнання, год	Базовий варіант			Пропозиція			Економія, тис.грн.
		Витрати енергії, кВт/год	Тариф, грн./кВт-год	Витрати, тис. грн.	Витрати енергії, кВт/год	Тариф, грн./кВт-год	Витрати, тис. грн.	
Електроенергія	8100	7500	5,6	340200	7275	5,6	329994	10206

Збільшення питомої ваги склобою у складі шихти на 10 % дозволить знизити витрати електроенергії на 3 % або на 225 кВт/год та отримати річне зменшення витрат на електроенергію 10206 тис. грн.

Виробництво скляної пляшки проходить наступні етапи: 1) підготовка сировинних матеріалів; 2) приготування шихти; 3) варка скла; 4) формування виробів; 5) відпал виробів; 6) контроль якості; 7) упаковка готових виробів.

На першому етапі сировина зі складу надходить в складовий цех, де її очищають від домішок, подрібнюють, сушать, розмелюють і просівають. Отриману масу змішують з склобомом та подають у видатковий бункер.

На другому етапі готується шихта шляхом подання зважених, взятих в необхідному співвідношенні, зволжених компонентів в змішувач.

Третій етап. Варка скла – це процес багатостадійного перетворення шихти в рідку скломасу. Шихта нагрівається знизу розплавленим склом, а зверху – випромінюванням полум'я. Варка відбувається в ванних печах безперервної дії при температурі 1100-1150°C з подальшим її підвищенням. Для надання скла кольору в нього додають різні барвники.

Четвертий етап. Готову скломасу охолоджують до температури придбання в'язкості і починається етап видування скляних форм. При видуванні спочатку отримують наближену до форми готового виробу заготовку пляшки в чорновому варіанті (кулька, баночка), потім роздувається сама кулька, яка передається в чистову форму формувальних автоматів, де і відбувається остаточне формування готового виробу.

П'ятий етап. Після формування виробу подаються в печі прямого нагрівання для додаткової термічної обробки. На тару перед і після відпалу наносять тонку плівку, що значно підвищує міцність і термічну стійкість скляної пляшки.

Шостий етап. Проходження контролю якості скла.

На останньому (сьомому) етапі відсортовану і визнану придатною тару упаковують в ящики або коробки, потім відправляють на склад готової продукції.

В процесі скловаріння і виготовлення скляної тари є важливим застосування сучасного високопродуктивного обладнання та прогресивних технологій виробництва.

Вдосконалюючи виробничі процеси та постійно впроваджуючи прогресивні технології скловиробництва ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» розширює виробничі потужності, реалізує відповідні організаційно-технічні заходи розвитку (технічного переоснащення, реконструкції, розширення, нового будівництва, зміни системи управління).

Підвищення потенціалу діючих потужностей у ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» відбувається за рахунок ефективного використання виробничого обладнання, виведення з виробництва морально застарілих технологій. На підприємстві постійно здійснюється робота з оптимізації діяльності та ліквідації нерентабельних допоміжних підрозділів підприємства.

Так, відповідно до стратегічних планів розвитку підприємства, було побудовано і введено в експлуатацію склотарний комплекс, до складу якого ввійшли: автоматизований складальний цех потужністю 400 тонн шихти на добу; цех по виробництву склотари, в якому встановлені три чеські восьмисекційні машинолінії AL-118 з потужністю 600000 одиниць тари за добу, обладнаний скловарною піччю, потужністю 240 тонн скломаси за добу; складські приміщення площею 15 тис. кв.м.

Підприємство забезпечене складськими приміщеннями, з яких продукція заводу оперативно відвантажується споживачам автомобільним та залізничним транспортом.

У 2022 р. для підтримання високотехнологічних процесів виробництва на підприємстві :

- придбані вібросто для сушки піска та віброживник;
- встановлено електропідігрів ВП № 4;
- проведено ремонт і реконструкцію старої насосної станції;
- постійно проводиться ТО компресорів, вакуумних насосів та іншого технологічного обладнання;

- придбаний вилковий навантажувач марки «Toyota»;
- придбаний резервний частотний перетворювач потужностей 250 кВт для охолодження СФМ;
- придбана трьохкапельна 8-секційна склоформувальна машина марки «ISS8 TG»;
- зроблений холодний ремонт СФМ № 8.

Тому для підприємства і надалі залишаються актуальними оновлення, реконструкція і модернізація обладнання.

Скловиробництво потребує значних енерговитрат, тому для ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» дуже актуальними є заходи з енергозбереження. Енергоефективні заходи позитивно позначаються не лише на стані навколишнього середовища, а й на прибутках компанії.

Значними енерговитратами переважно супроводжується плавлення сировини у печах. Підвищення енергоефективності процесів скловиробництва у значному ступені пов'язані з удосконаленням третього етапу виготовлення склотари – скловарінням, що є найскладнішою операцією у виробництві, яке відбувається в ванних печах безперервної дії. Найбільший поштовх зменшенню питомого споживання енергії дає ремонт наявних печей та спорудження нових. Пропонуємо досягти зменшення енергоспоживання підприємством за рахунок реконструкції печей. Кожна реконструкція печей має на меті реалізацію двох завдань: підвищення енергоефективності на 10 – 15 % порівняно зі звичним рівнем та більш тривалий строк експлуатації.

Реконструкція дозволяє скоротити питоме споживання енергії печей та зменшити викиди CO₂. Реконструкція печей передбачає впровадження сучасних типів насадок зі збільшеною питомою поверхнею нагріву, а саме тонкостінних насадок з меншим розміром каналів, що дозволить суттєво збільшити величину поверхні теплообміну. Також доцільно застосування комбінованих багатоярусних насадок з різними розмірами каналу, що дозволить підняти рівень інтенсивності теплообміну. Це дозволяє підвищити

енергоефективність виробництва скла. Капітальні витрати на реконструкцію 2-х ванних печей безперервної дії складуть:

$$KB = 17000 \text{ тис. грн.}$$

В результаті реконструкції повна потужність печі зростає на 6,25 %, енергоспоживання зменшується з 4,25 ГДж/т (112,78834 м³/т) до 3,56 ГДж/т (94,47682 м³/т), тобто на 16,235 %, плавильна поверхня збільшується з 223 м² до 234 м², середній показник викидів NO₂ зменшується з 2200 мг/нм³ до 1450 мг/нм³.

Використовуються на підприємстві ванні печі потужністю 240 тон скломаси за добу. При роботі 350 діб на рік річний обсяг скломаси становить 84000 тон на 1 ванну піч, на 2 ванні печі обсяг скломаси складає 168000 тон. Ванні печі обпалюються газоподібним паливом із застосуванням регенераторів. Спалювання газів відбувається у верхній частині печі над шихтою або склом поперек потоку скломаси. Печі мають регенератори, які виготовлені з вогнетривкої цегли, і зміна потоку газів здійснюється через кожні 15-20 хвилин. В якості палива використовується газ.

Ефект від реконструкції 2-х ванних печей безперервної дії представлено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Ефект від реконструкції ванних печей безперервної дії

Найменування обладнання	Обсяг скломаси, т/рік	Базовий варіант			Пропозиція			Економія, тис. грн.	Капітальні витрати реконструкції	Термін окупності капіт. витрат
		Витрати газу, м ³ /т	Тариф, грн./м ³	Витрати, тис. грн.	Витрати газу, м ³ /т	Тариф, грн./м ³	Витрати, тис. грн.			
Ванні печі безперервної дії	168000	112,78834	16,2	306965	94,47682	16,2	257128	49837	17000	0,34

Реконструкції печей дозволить знизити витрати газу на 18,31152 м³/т та отримати річне зменшення витрат на газ на 49837 тис. грн.

Термін окупності капітальних витрат – це відношення розміру капітальних витрат (KB) до величини зниження поточних витрат ($ПВ$), яка полягає в економії витрат на газ.

$$T = KB / ПВ \quad (3.1)$$

$$T = 17000 / 49837 = 0,34 \text{ року}$$

Термін окупності капітальних витрат складе 0,34 роки.

Загальний ефект від запропонованих заходів відобразиться в зменшенні витрат на сировину (склобій), електроенергію та газ і складе:

$$\Delta E = \Delta П = 6750 + 10206 + 49837 = 66793 \text{ тис. грн.}$$

Загальний ефект від запропонованих заходів становить 66793 тис. грн.

На цю величину зменшиться собівартість продукції підприємства і зросте прибуток від реалізації продукції.

3.2 Вплив розроблених заходів на результати діяльності підприємства

Для підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» запропоновано ряд заходів: заміна постачальника склобою з ТОВ «Скло-Альянс» на ТОВ «Утиліта», що дозволить знизити витрати на 6750 тис. грн.; збільшення питомої ваги склобою у складі шихти на 10 %, що дозволить зменшити витрати на електроенергію на 10206 тис. грн.; реконструкція ванних печей безперервної дії, яка дозволить знизити витрати на газ на 49837 тис. грн.

Сукупний ефект від реалізації у ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» всіх запропонованих заходів зі зменшення витрат представлено у таблиці 3.4.

Вплив запропонованих заходів на основні економічні показники діяльності підприємства представлено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.4 – Ефект від реалізації заходів з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод»

Захід	Ефект, тис. грн.
1. Заміна постачальника склобою	6750
2. Збільшення питомої ваги склобою у складі шихти на 10 %	10206
3. Реконструкція ванних печей безперервної дії	49837
Разом	66793

В результаті впровадження запропонованих заходів обсяг реалізованої продукції не зміниться, повна собівартість реалізованої продукції зменшиться на 66793 тис. грн. або на 9,33 %, прибуток від реалізації продукції збільшиться на 66793 тис. грн. або на 16,87 %, чистий прибуток підприємства зросте на 54770 тис. грн. або на 18,93 %.

Таблиця 3.5 – Основні економічні показники ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» за проектом

№ з/п	Найменування показника	2023 р.	За проектом	Відхилення	
				абс.	%
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1111857	1111857	0	0
2.	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	715902	649109	-66793	-9,33
3.	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	395955	462748	66793	16,87
4.	Чистий прибуток, тис. грн.	289347	344117	54770	18,93

Запропоновані заходи з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» економічно ефективні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра поставлено та вирішено актуальне завдання підвищення ефективності управління витратами підприємства ПрАТ «Рокитнівський скляний завод».

З результатів роботи зроблено наступні висновки:

1. Управління витратами – це процес розробки дієвих управлінських рішень з метою контролю, зниження рівня витрат на виробництво та підвищення прибутковості підприємства на основі ефективного та раціонального використання усіх його ресурсів. Для ефективного функціонування системи управління витратами потрібно забезпечити відповідальність окремих центрів з питань витрачання ресурсів; прогнозування обсягів додаткових фінансових ресурсів; високоефективну віддачу від використання ресурсів. Для зниження витрат актуальними є заходи щодо удосконалення виробничого процесу, впровадження новітніх технологій, використання якісної сировини і матеріалів, залучення інновацій; впровадження автоматизації та механізації; удосконалення апарату управління; покращення системи використання персоналу; зменшення матеріаломісткості, трудомісткості продукції та ін.

2. ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» є одним із провідних виробників склотари, забезпечуючи нею підприємства, які використовують її у технологічних процесах. Завод спеціалізується на виробництві пляшок в зеленому та коричневому кольорі скла місткістю від 0,2 до 1,0 літра, виготовляє тару для пива, вина, хімічних речовин та ін. Обсяги виробництва склопляшок у 2021 р. знизилися на 2928 тис. од., у 2022 р. зменшилися на 11180 тис. од. Обсяги реалізації склопляшок у 2021 р. збільшилися на 13347 тис. од., у 2022 р. зменшилися на 27488 тис. од. Обсяги реалізації склопляшок у вартісному виразі з 2020 р. по 2022 р. щорічно зростали.

3. Аналіз діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» показав, що внаслідок значного зростання виробничої і повної собівартості у 2021 р. валовий прибуток зменшився на 56910 тис. грн., прибуток від реалізації продукції зменшився на 90967 тис. грн.; негативним є й зменшення фінансового результату від операційної діяльності на 148648 тис. грн., а позитивним – зростання чистого прибутку на 34453 тис. грн. У 2022 р. внаслідок суттєвого збільшення чистого доходу від реалізації продукції валовий прибуток зріс на 128222 тис. грн., прибуток від реалізації продукції збільшився на 55339 тис. грн., операційний прибуток зріс на 138534 тис. грн., але негативним є зменшення чистого прибутку на 6097 тис. грн. У 2023 р. внаслідок суттєвого збільшення чистого доходу від реалізації продукції і зменшення виробничої і повної собівартості продукції валовий прибуток зріс на 216709 тис. грн., прибуток від реалізації продукції збільшився на 211740 тис. грн., також позитивним є збільшення операційного прибутку на 208878 тис. грн. і чистого прибутку на 271775 тис. грн. Ефективність діяльності ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» у 2023 р. підвищилася.

4. Середньооблікова чисельність працівників підприємства зменшилася з 331 особи у 2020 р. до 280 осіб у 2023 р. Фонд оплати праці і середньорічна заробітна плата щорічно збільшувалися. Продуктивність праці працівників зросла з 1788,384 тис. грн./особу у 2020 р. до 3970,918 тис. грн./особу у 2023 р., що досить позитивно для діяльності заводу і свідчить про підвищення ефективності використання персоналу.

5. Сукупна вартість основних засобів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» зменшилася з 370817 тис. грн. на початок 2020 р. до 300914 тис. грн. на початок 2023 р. Негативним є щорічне зростання зносу основних засобів з початку 2020 р. до початку 2024 р. з 333405 тис. грн. до 568639 тис. грн. або з 47,88 % до 69,54 %. Фондовіддача щорічно зростала з 1,73 грн./грн. у 2020 р. до 4,178 грн./грн. у 2023 р., що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Загальна величина оборотних активів ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» у 2020

р. зросла на 227564 тис. грн., у 2021 р. зменшилася на 55913 тис. грн., у 2022 р. і 2023 р. збільшилася на 272735 тис. грн. і 214467 тис. грн. відповідно та склала на початок 2024 р. 1113806 тис. грн. Всі коефіцієнти оборотності зростали у 2022 р., а у 2023 р. зменшилися. У 2023 р. коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 0,106 обороти, коефіцієнт оборотності запасів знизився на 0,93 обороти, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 0,019 обороти., що свідчить про зниження ефективності використання оборотних активів підприємства.

6. В результаті зростання прибутків у 2023 р. всі показники рентабельності збільшилися: валова рентабельність продукції на 13,49 %, операційна рентабельність продукції на 14,7 %, рентабельність реалізації продукції за прибутком від реалізації на 15,67 %, рентабельність основної діяльності на 30,41 %, рентабельність основних засобів на 85,01 %, рентабельність виробничої діяльності на 13,6 %; рентабельність реалізації продукції за чистим прибутком на 24,12 %, рентабельність активів на 20,71 %, рентабельність власного капіталу на 95,99 %.

7. Для підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» запропоновано ряд заходів: заміна постачальника склобою, що дозволить знизити витрати на 6750 тис. грн.; збільшення питомої ваги склобою у складі шихти на 10 %, що дозволить зменшити витрати на електроенергію на 10206 тис. грн.; реконструкція ванних печей безперервної дії, яка дозволить знизити витрати на газ на 49837 тис. грн. В результаті впровадження запропонованих заходів повна собівартість реалізованої продукції зменшиться на 66793 тис. грн. або на 9,33 %, прибуток від реалізації продукції збільшиться на 66793 тис. грн. або на 16,87 %, чистий прибуток підприємства зросте на 54770 тис. грн. або на 18,93 %. Запропоновані заходи з підвищення ефективності управління витратами ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» економічно ефективні.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Каленич І. С. Економічна сутність витрат і собівартості продукції. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 241—246.
2. Голуб Н. О. Послуги: облік та формування собівартості. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2024. Вип. 2 (75). С. 70—73.
3. Андросенко О. О. Економічна сутність витрат виробництва та їх роль у системі управління діяльністю промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 15. С. 122—126.
4. Бондаренко Н. Визначення облікової сутності витрат та їх класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 2. С. 296—304.
5. Ощепков О. П., Магденко С. О. Аналіз впливу структури операційних витрат на фінансові результати діяльності підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 73. С. 63—67.
6. Грибовська Ю. М., Москаленко К. В. Витрати в системі управління металургійним підприємством. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 1 (6). С. 118—125.
7. Андрющенко І. Є., Сидоренко А. О. Проблеми оптимізації витрат на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9526>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.11.7
8. Квасницька Р. С. Теоретичний базис управління витратами підприємства. *Modern Economics*. 2022. № 34. С. 50—54.
9. Фостолович В. А., Сімаков О. О. Місце управління витратами в сучасній системі управління підприємством. *Економіка та держава*. 2019. № 10. С. 36—45.

10. Рибін Т. С., Малюта Л. Я., Цьопик В. М. Системний підхід в управлінні витратами підприємства. *Мат-ли XI Всеукр. наук.-практ. конф. пам'яті почесного професора Тернопільського нац-го техн-го ун-ту ім. І. Пулюя, акад. НАН М.Г.Чумаченка: «Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку»*. Тернопіль. 26.05.2023р. С.104—106.
11. Чорній Б. І. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2024. № 2. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9518>.
12. Кулакова С., Ткаченко А., Разно М. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. № 1 (8). С. 40—48.
13. Бардадим М. В. До питання сутності загальновиробничих витрат підприємства та управління ними. *Бізнес Інформ*. 2024. № 2. С. 139—145.
14. Подолянчук О. А. Облік в системі управління витратами. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6461>.
15. Маркіна І. А., Лень В. В., Шапка В. О. Управління витратами як фактор підвищення економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2019. № 3. С. 83—88.
16. Борисюк І. О., Семеняка Я. В. Формування системи управління витратами підприємства. *Modern Economics*. 2017. № 6. С. 15—23.
17. Шуміло О. С., Пакуліна А. А., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 306—311.
18. Овод Л., Валькова Н., Корбут В. Процесно-орієнтований підхід до обліку витрат й калькулювання собівартості продукції підприємств з виробництва збірних залізобетонних конструкцій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 6. С. 305—312.

19. Биба В. В., Пінчук Н. М., Ващенко Н. Ю. Економічна сутність, значення і завдання управління витратами. *Ефективна економіка*. 2024. № 1. URL: <https://www.researchgate.net/publication/377713723>
20. Пеняк Ю. С., Сергієнко О. А. Інструментарій обліково-аналітичного управління витратами. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2023. № 9. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-09-03>
21. Бірюков Є. І., Гарафонова О. І., Худолей В. Ю. Управління витратами аграрного підприємства в умовах цифрових трансформацій. *Науковий журнал «Economic synergy»*. 2023. Вип. 2 (8). С. 48—61.
22. Кірдіна О. Г., Куриляк С. В., Пирлик О. Ю. Управління витратами підприємств залізничного транспорту в контексті цифрових трансформацій: теоретико-методологічний аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 47—57.
23. Ревенко Н. Г., Ломоносова О. Е. Вартісне нормування витрат матеріальних ресурсів підприємств як чинник підвищення ефективності їх діяльності. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7685>.
24. Марченко Р. О., Кирій В. В. Оптимізація витрат підприємств на закупівлю енергетичних ресурсів та оцінка економічної доцільності купівлі форвардів на природний газ. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 317—321.
25. Семчук І. В., Мазур В. Г. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 544—548.
26. Карачарова К. А., Машошина Т. В., Яковенко С. В. Особливості застосування кореляційно-регресійного аналізу в дослідженні ефективності управління витратами промислового підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-04>

- 27.Ємельянов О. Ю., Курило О. Б., Петрушка Т. О. Механізм, методи та способи управління витратами підприємств як інструменти підвищення ефективності їх господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. URL: <https://www.researchgate.net/publication/361203250>
- 28.Олійник Т., Зайцева К. Система управління витратами підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 563—566.
- 29.Іванов М. Формування системи витрат на основі їх оптимальної структури. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 1. С. 174—182.
- 30.Сайт ПрАТ «Рокитнівський скляний завод». URL: <https://rsz.com.ua/>